

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Jens Andersen Hallebye

Værtshusholder, Vognmand og Brødbager

Af
Niels Maare

1780 - 19. oktober - 1955

Frederiksberg Selskabslokaler, Allégade 10

Udgivet af Restauratør Charles Sørensen

Jens Andersen
Hallebye

Jens Andersen

Hallebye

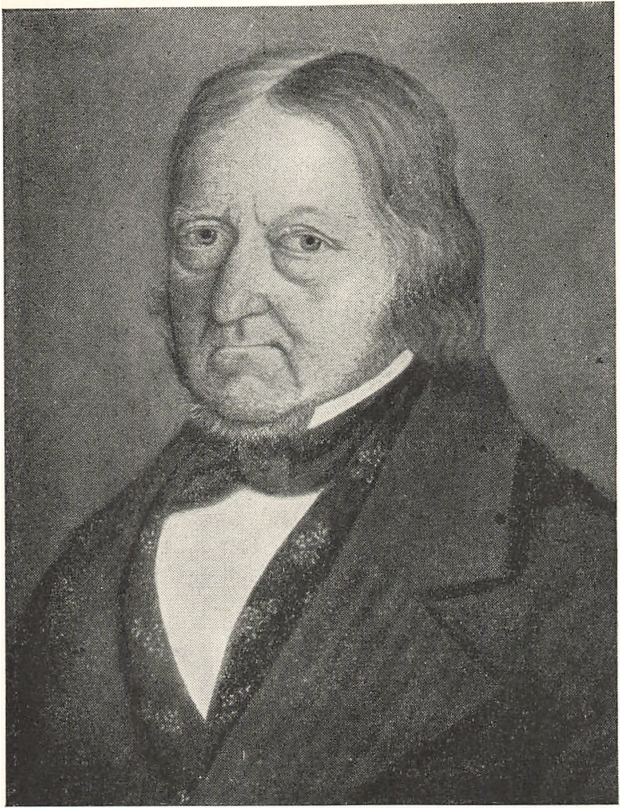
Værtshusholder, Vognmand og Brødbager

Af
Niels Maare

1780 - 19. oktober - 1955

Frederiksberg Selskabslokaler, Allégade 10

Udgivet af Restauratør Charles Sørensen

Jens Andersen Hallebye
1782-1850.

Billedet tilhører Restauratør Charles Sørensen.

Den 19. Oktober 1780 nedsatte Peder Olsen Meier, der samme Dag holdt Bryllup med Avlsbruger Ole Niensens Datter, Maren, sig som »Beværtningstvært« paa Svigerfaderens Gaard, Allégade 9, nuværende Nr. 10. Paa 150-Aarsdagen i 1930 udarbejdede Knud Bokkenheuser et Festskrift »Allégade 10«, hvori der i store Træk blev gjort Rede for Traktørstedets Historie. Paa 175-Aarsdagen kan der derfor være Anledning til at mindes et af dette Steds mest kendte Værter fra det forrige Aarhundrede, nemlig Jens Andersen Hallebye, der fra 1833 til sin Død i 1850 skabte Traktørstedet det Renommé, det har bevaret op til vore Dage. Vel har saavel Jacob Davidsen i »Gamle Mindre fra Frederiksberg og Vesterbro« og i »Fra det gamle Kongens Kjøbenhavn«, som Wilhelm Henriques i »Frederiksbergske Tilstande« kort omtalt Hallebyes Virksomhed, men det er, som om han i nogen Grad har staaet i Skygge af Lars Mathiesen, hans Konkurrent til frederiksbergsk Berømthed, og hvis Navn har faaet særlig festlig Glans fra Chr. Hostrups »Genboerne«. Knud Bokkenheuser anfører i Jubilæumsskriftet »Allégade 10«, at der hidtil har hvilet en ejendommelig Dunkelhed over Hallebyes Oprindelse, men da der ved nye Undersøgelser af J. A. Hallebyes Virke som Værtshusholder, Vognmand og Brødbager – saaledes anføres han i Vejviserne fra 1841 til 1850 under Allégade Nr. 9 – er kommet en Del nyt frem

baade om hans Oprindelse og om hans Genvordigheder som Vognmand og Brødbager, der ikke alene supplerer men ogsaa ændrer noget af det hidtil oplyste, fortjener Jens Andersen Hallebye, som den driftige, idérige og i mere end een Forstand gode Frederiksbergborger, han har været, at hans Levnedsløb bliver nærmere fortalt, saa meget mere, som man der ved faar et Indtryk af de mange Vanskeligheder, som Lavene for Hovedstadens Næringsdrivende til Stadighed beredte initiativrige Frederiksbergborgere. Forinden dette finder Sted, kan det have sin Interesse i meget korte Træk at gøre Rede for Ejendommen Allégade Nr. 10, Matr. Nr. 32 b's Forhistorie.

Efter at de af Frederik III i 1651 indkaldte 20 Amagerbønder af hollandsk Afstamning havde opført hver sin Gaard paa begge Sider af den nuværende Allégade, blev Gaardene i Sommeren 1658 under Svenskernes Angreb paa Hovedstaden afbrændt. Efter Genopbygningen faa Aar senere fik Jens Juel til Juellinge i 1672 kongelig Benaadningsbrev paa halvanden Gaard i Hollænderbyen, hvis Bygninger han havde tilhandlet sig; han fik Ejendommen til Besiddelse i sin egen, sin Hustrus og sine Børns Levetid og fri for Ægt og alle Afgifter; enten det nu var for at indrette en Lystgaard eller blot en Forretning, i hvert Fald lod han yderligere Bygninger opføre paa Grunden, hvis nordlige Grænse omtrent har ligget ved nuværende Hollændervejs nordlige Husrække, og hvis sydlige Skel falder sammen med Matr. Nr. 32 b's sydlige Grænse. Imidlertid købte Kongen allerede i 1682 Gaarden tilbage af Jens Juel og overlod den umiddelbart efter til Brygger Chr. Eggertsen. Allerede inden Frederik III og Sofie Amalies næstyingste Datter i 1671

var blevet gift, var man begyndt at udnytte en Del af »Prinsessernes Gaard« ved Runddelen til »Lystherberg« for fremmede Folk, hvilket vedvarede til 1660, da Lystgaarden blev overladt den da 9-aarige Kronprins Frederik (IV). Det var derfor Chr. Eggertsens Tanke, da han havde Ret til Krohold, at overføre det nedlagte Sommerherberg, der havde vundet Hævd og Anseelse, til den nyerhvervede Gaard i Hollænderbyen, hvor der baade var Lysthave, Fiskediger og hvad dertil ellers hørte til et fornemt Lyststed – Jens Juels Ejendom var saaledes blevet Krosted, et Slags Landliggerhotel. Chr. Eggertsen solgte imidlertid hurtigt den nyerhvervede Gaard til Gerhard Kobrow, som i adskillige Aar kom til at sidde som Kromand i Ny-Hollænderbyen. Ved Branden i 1697 blev Kroen, et Anneks til Gaarden, lagt i Aske ligesom de fleste andre af Byens Gaarde, og Pladsen stod tom i en Aarrække. Under Reguleringen ved Byens Genopbygning fik Assessor Chr. Mule i Foraaret 1699 anvist 2 Gaardspladser med den derpaa staaende Gaard til Ejendom.

Efter at Oberst Joach. Henr. Barner og Grev Chr. Danneeskjold-Samsøe havde ejet Gaarden, sælges 1723 hele Ejendommen, der nu omfattede 3 Gaardspladser, til Laurs Christophersen, en af de Hjemmebrændere, som Tolderne tidligere havde været ude efter. Skønt han saaledes selv havde været upriviligeret Kroholder, og først nu ved Overtagelsen af Lystgaarden var blevet kgl. privilegeret Kroejer, gik han straks i Rette med Byens upriviligerede og forlangte sit Privilegium sikret og tildelt Eneret, hvad han dog ikke fik. Laurs Christophersen maa senere have frasolgt Kroen, for i 1738 bliver dette »Frederiksberg Gæstgiverhus«, som da tilhørte Frid. Koch, sat til Auktion og købes af en

anden Spekulant, Øltapper Werner Dam – efter hvem Værnedamsvejen bærer Navn. Werner Dam sælger dog straks Huset til Garver J. C. Klein, der 1742 atter overdrager det til Klædekræmmer i København, senere Fabrikør Joh. Gottlieb Kramer. Kroen indtog en halv Gaardsplads og var paa det Tidspunkt en større Bindingsværksbygning paa 21 Fag med Sal paa 4 Fag, et Halvtagshus i Gaarden til Stald og Vognskure, og med en stor Traktørhave, men det var næppe mere det Lystherberg i den store Stil, som det havde været i en svunden Tid, da Chr. Eggertsen her skabte en Erstatning for det nedlagte Gæstgiveri i Prinsesernes Gaard.

Hvad Gaardspladserne iøvrigt angaar, solgte Laurs Christophersen allerede i 1726 den nordlige og de to andre Gaardspladser fulgte snart efter, den søndre blev saaledes 1730 afhændet til Urtegaardmand P. C. Schrøder, og den nordre i 1732 til Emanuel Wiese. Disse Gaardspladser var endnu hele og udelte, hver paa de fastsatte 12.000 Kv. Alen. Paa den af Schrøder købte omtales ingen Bygninger. Paa disse Gaardspladser rejste der sig i det følgende Aarhundrede et Sammensurium af Bygninger. Her skal omtales den sydlige Gaardsplads, som ved Midten af det 18. Aarhundrede ejedes af Avlsbruger Friderich Møller, der i Sommeren 1750 sælger den nordlige Halvdel op mod Kramers Gaard til R. P. Lund og den sydlige – nuværende Matr. Nr. 32 b – til Avlsbruger Oluf Nielsen, jfr. Indledningen. Oluf Nielsen og hans Slægt blev siddende paa Ejendommen i de følgende 80 Aar.

D. N. Ammons Plan over Frederiksberg Slots Have m. m. fra 1741 i Fr. V's Atlas viser, at den af P. C. Schrøder i 1730 erhvervede Gaardsplads maa være

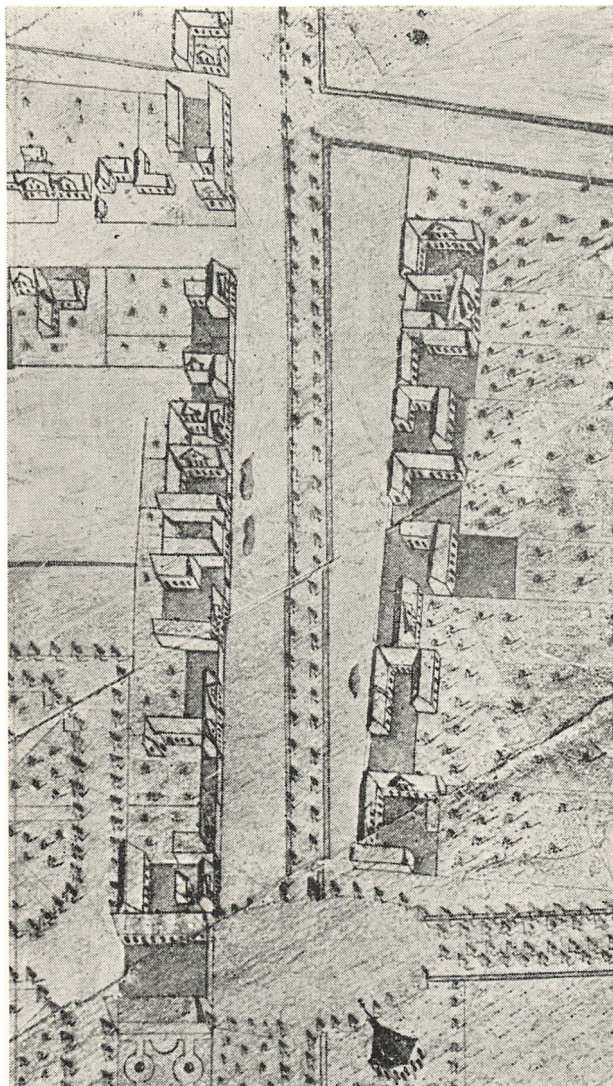
blevet bebygget faa Aar efter Købet. I Skøderne af 13. Juni 1750 omtales paa R. P. Lunds halve Gaardsplads et 7 Fag teglhængt Hus og et $1\frac{1}{2}$ Fag straatækt og paa Oluf Niensens Grund »Streckende sig i Lengden 274 alen 12 tomme, og i Breeden 24 Alen og 8 tomme, hvorpaa til Gaden er bestaaende $7\frac{1}{2}$ Fag Huus og udtil Gaarden 6 Fag Leer og Straatags Bygning, af hvilcke $7\frac{1}{2}$ Fag Huus til Gaden er mig (∵ Sælgeren: Friderich Møller) Oluf Nielsen bleven for accorderet 4 Fag nest ved Flastrup Gaard (∵ den Syd for liggende Gaard) til Beboelse for mig og min Hustrue udj vores Livstid, fri for Grundtaxt og Huusleje, tillige Et Gaardsrom af 15 Al. 15 tomme udj lengden, og 11 al. 7 tomme udj Gaarden, hvilke 4 Fag gang til Vandet igiennem udj Gaarden, hvilke 4 Fag Huus og Gaards Rom af foreskrevne Al. skal ieg Selv paa min Bekostning lade jndrette og Indhegne, Som ieg det for mig beqvemest eragte, mens efter min og Hustrues Død, Eller om ieg skulle vorde Sinds fra Stædet at bortfløtte skal samme 4re Fag Huus med Gaards Rom Muur og Nagelfast undtagen Kackelovnen være bemeldt Oluf Nielsen og hans Arvinger tilhørende, samt Halvgaarden og Have med derudj værende frugtræer, Saaleedes som det nu er og forefindes bebyggt begreben, baade udj lengde og Breede, og af Ole Nielsen og Hans Naboe Rasmus Peersen Lund vorder Indheignet, item dertil liggende Jord udj Marken alt udj dend Stand det nu forrefindes . . . .«. Friderich Møller har saaledes betinget sig og sin Hustru en Bolig i Forhuset og Raadighed over et ret stort Gaardsrum (ca. 9,8 m × 7,1 m).

Et godt Indtryk af Allégades Bebyggelse paa denne Tid og sikkert en lang Aarrække fremefter giver Chr.

Geddes eleverede Kort over København, hvorfor Detaillen visende Allégade er gengivet paa næste Side.

I 1781 ansøger 2 Husmænd – Jacob Christensen og Matros Engelbreth Hansen – Rentekamret om, »at dem, for at undgaae idelige Inquisitioner, i Anledning af deres ubetydelige Værsthushold, hvortil de formeente sig siden Høiselig Kong Friderich den Fierdes Regiering at være berettigede, maatte meddeeles en Afskrift af den herom i sin Tid efter deres Formeening, udstedte Bevilling«.

Den nævnte Bevilling kunde ikke findes, og da Rentekamret ikke mente at kunne fritage dem for »Inquisition« medmindre de maatte faa en ny Bevilling, selvsagt imod en vis aarlig Afgift til Hans Majestæts Kasse, anmodede Rentekamret Amtmanden om at undersøge, hvormange af Frederiksberg Bys Beboere, der holdt Værtshus uden dertil at være berettiget, og at fremskaffe en Erklæring fra disse om de alle eller hvilke af dem, der ønskede en Bevilling imod Betaling af en vis aarlig Afgift. 33 af Byens Indbyggere ønskede herefter en Bevilling. Blandt disse var Fogeden, Mogens Jensen, en fattig Arbejdsmand, en fattig Husmand, en Handskemager, en afskediget Garder, ovennævnte 2 Husmænd, samt ligeledes foran nævnte Oluf Nielsen og Johan Gottlieb Kramer, der allernaadigst har Bevilling paa Værsthushold. Til de 33 kommer yderligere en Købmand og en Slagter samt afdøde Fasanmester Garbens Enke. Amtmanden kan ikke anbefale at Købmanden og Slagteren faar Bevilling, den første, »fordi det vilde være til alt for stor Fornærmelse for Frederiksberg Bys Beboere, hvoraf de fleste med Værtshushold have ernæret sig, og tilkiøbt sig Stederne dyrt, hvori de forrente den største Deel, da

Detail af Chr. Geddes eleverede Kort over København
visende Allégade ca. 1760.
København Raadhus Stadsarkiv.

disse Steder vilde falde i deres Priis, dem og Pant-
haverne til Tab, dersom det blev tilladt benævnte
Larsen (Købmanden) og flere Jordeiere paa Slottets
Hovedgaards Mark at holde Værtshus«. Rentekamret
anbefaler derefter den 12. Januar 1784, at de nævnte
33 Beboere; Slagteren og Enkefru Garben »i Betragt-
ning af hendes maadelige Vilkaar« faar Bevillinger
paa Værtshushold og Traktør-Næring for Staden Kø-
benhavns Indvaanere og andre Spadserende og Rej-
sende i Betragtning af, at Ansøgerne hidtil har brugt
dette Værtshushold, at de i Henseende til anden Næ-
ring har købt disse Stæder dyrt og følgerig ved Værts-
husholdets Ophævelse vilde ødelægges og deres Pant-
havere tabe og endelig, at nævnte Værtshushold »ikke
let vil blive brugt til Fylderie og Tidsspilde for Bøn-
derne, men egentlig vil tiene til Forfriskning for Sta-
den Kiøbenhavns spadserende Indvaanere«. Enkefru
Garben faar Bevillingen gratis for Livstid, de øvrige
34 skal aarlig betale en Afgift af 64 Rdr. og 64 sk.

Det er følgerig ikke rigtigt, naar Knud Bokken-
heuser i »Allégade 10« anfører, at Oluf Nielsen var
den eneste, der havde kongelig Bevilling. Det var Fa-
brikør Joh. Gott. Kramer, der havde den privilegerede
Krobevilling; thi denne var knyttet til den Gaard, som
Kramer i 1742 erhvervede; ved ovennævnte Resolu-
tion af 12. Januar 1784 blev Privilegiet ophævet. Det
var heller ikke Oluf Nielsen, men de to foran nævnte
Husmænd, der i 1781 rejste Spørgsmaalet om Værts-
hushold for Rentekamret. Det kan imidlertid af dettes
Resolution formodes, at der i Oluf Nielsens Gaard –
som allerede af Eiler Nystrøm anført – har været
Traktørstedet før 1780, muligvis mellem 1730 og
1741, hvornaar kan blot ikke paavises.

Efter at Peder Olsen Meier, en Ætling af københavnske Brændevinsbrændere, den 19. Oktober 1780 havde overtaget Bedriften, faar han i 1786, kort efter Svigerfaderen, Oluf Niensens, Død, Fæstebrev paa de tilliggende Jorder. Af en Taksationsforretning fra 1793 fremgaar, at der paa Grunden da findes »en Stuebygning, 10 Fod lang, 4 Fod dyb, een Etage høj, af Mur og dels Eg- og dels Fyrrebindingsværk, med Straatag og 2 Rader Tagsten saavel foroven som forneden, indrettet med en Indgang af en Forstue til tvende Værelser og et Kammer med Bræddegulv og ditto Loft, engelske (S: smaarudede) Vinduer og simple Døre, malet med Oliefarver overalt paa Træværket, derved en Stue med Bræddegulv, derved et Køkken med aaben Skorsten, derved en Durkkørsels Port, Bræddeloft overalt«. Endvidere fandtes »en Bygning, øster for Gaarden, 10 Fag lang, 4 Fag dyb, een Etage høj, af Mur- og Egebindingsværk med Straatag og to Rader Tagsten for neden, indrettet til Heste- og Kostald, til 2 Heste og 4 Køer, med Spiltouge, Hækker og Krybber, nok en Hestestald med Spiltouge, Hækker og Krybber og derved et Brændehus. Sonden for Gaarden er en Bygning, 7 Fag lang, 4 Fag dyb, een Etage høj, af Mur- og Fyrrebindingsværk, med Straatag med 2 Rader Tagsten, for neden indrettet til Lade, Lo, et Vognskur, et Locum og Svinehus. I Gaarden er et Halvtags hus, 2 Fag lang, 1 Fag dyb, Mur- og Fyrrebindingsværk, med Stentag, indrettet til Vaskerhus. Ved Gaardens nordre Side er 6 Fag store Plankeværk og omkring Haugen er 9 Fag ditto. I Gaarden er en Brønd, af Tømmer og Brædder med opstaaende Pomperedskaab«. I Stuerne var en Jern-Bilægger Kakkelovn. Det hele blev vurderet til 1600 Rdl. Der maa

saaledes efter 1750 være blevet foretaget forskellige Ændringer; det store Gaardsrum er nedrevet og andre mindre Bygninger er blevet opført.

Ved Peder Olsen Meiers Død i 1799 maa hans Enke selv fortsætte Bedriften, og da hun dør i 1830, bliver Gaarden sat til Auktion. Efter et Par Udsættelser paa Grund af manglende Tilbud køber Naboen, Sognefoged Adam Andersen, Ejendommen med Have, Vænge og Jorder for 3460 Rbdr. Sølv. Af det foran anførte fremgaar, at Stedets Bygninger var smaa og meget jævne, men Forpladsen med Traktørhaven gav Stedet sin Tiltrækning. Da Sognefoged Andersen ikke havde Tid til selv at drive Beværtning, forpagtede han Bevillingen ud til den driftige Vognmand Jens Andersen Hallebye, der skulde komme til at skabe Stedets Renommé og fastslaa dets Eksistens ikke alene i Frederiksbergborgernes, men ogsaa i Københavnernes Bevidsthed. Henrik Hertz lader Vaudevillen »Debat-ten i Politivennen«, 1835, foregaa i Frederiksberg By. Scenen tilhøre for de Spillende viser et uanseeligt Een-Etages-Hus, tilvenstre et Lysthus, der hører til et Tracteursted. Digteren har muligvis haft Allégade i Tankerne. Vaudevillen indledes med den smukke Sang om Frederiksberg Have:

»Vinden vifter, Løvet skjælver,
Træet drysser fine Duun;
Og den klare Himmel hvælver
Over os et blaat Paulun.
Gjennem Luftens milde Strømme
Synker Varmen sagte ned;
Og Naturen som i Drømme
Er fordybet i sin Fred.

Lad os lytte! hør de synge!
Sangen gennem Løvet naaer.
Søndagsklædt en munter Klynge
Nede fjernt paa Vejen gaaer.
Helligdagen aarle henter
Byens Folk til Skovens Hjem;
Og i Søndagsklæder venter
Eng og Mark og Skov paa dem.«

I det følgende vil vi ofte paa forskellig Vis komme ind paa Debatter i »Politivennen«.

Hvorvidt Vognmand Hallebye allerede i 1831 har overtaget Traktørstedet kan ikke afgøres. 2 Aar i Forvejen havde han begyndt Kørsel mellem Runddelen og Vesterport, som det nedenfor nærmere vil blive omtalt. I Vejviserne fra 1829 til 1836 anføres han stadig som Vognmand, først i Vejviseren fra 1837 som Værtshusholder. Fra 1829 til 1833 bor han i Frederiksberg Bredegade Nr. 22, nuværende Nr. 13 B, som fra 1830 til 1839 ejedes af den senere omtalte Fred. Løvenørn Bardenfleth, og som fra 1900 rummer Hassagers Kollegium. Efter Vejviseren fra 1834 maa Hallebye Aaret forud være flyttet til Allégade Nr. 9, det nuværende Nr. 10.

Jens Andersen Hallebyes Levnedsskildring.

I et i det kgl. Bibliotek værende Skrift: »Procedure og Dom i Politiretssagen: Oldemanden for Bagerlauget i Kjøbenhavn Scherfig, contra Rugbrødsbager Jens Andersen Hallebye af Frederiksberg, med Anmærkninger, Bilag og tidligere Domme udgivne af J. A. Hallebye«. Kjøbenhavn. Trykt paa Udgiverens

Forlag hos S. A. Nissens Enke – 1841, 52 Sider, faar man et nærmere Kendskab til Hallebyes Oprindelse og hidtidige Virksomhed.

Allerede i 1836 under en optrækkende Strid om Lovligheden af hans Brødleverancer havde Hallebye i »Politivennen« – Nr. 1067 af 11. Juni – oplyst noget om sit Levnedsløb, idet han der anfører, at han er »født i Armod, blev først Hønssevogter, siden Lammehyrde, derpaa Plougkjører, saa en god Knøs, derefter en dygtig Bondekarl, saa en god Soldat – hvorfra jeg blev udtaget til Politibetjent – siden Oeconomus ved et Hospital og endelig Hyrekusk paa Frederiksberg, hvilket er min egentlige Levevej.« Hallebye nævner ikke her noget om Traktørvirksomhed i Allégade Nr. 9, skønt han jo som anført var flyttet hertil i 1833. Hallebye stiller imidlertid i nævnte Nummer i »Politivennen« en nærmere Redegørelse for sit Levnedsløb i Udsigt, men denne fremkommer først i det ovenfor nævnte Skrift, hvor det Side 49 hedder:

»Aar 1782 fødtes jeg til Verden i Hallebye By, Sæbye Sogn, Løve Herred, Sjællands Stift, af min Moder Ane-Jensdatter, og lod min Fader, Arbejdsmand Anders Nielsen, mig derefter døbes i Sæby Kirke den 2den November samme Aar. Født i Armod og opdragen i Fattigdom, maatte jeg alt fra min tidligste Barndom gribe til Betlerstaven, ved hvilken jeg opholdt Livet indtil jeg var bleven 6 Aar gammel. En Provst Kreiberg i Rørbye, hvem jeg stedse mindes med den varmeste Taknemlighed, tog sig af mig, men denne min ædle Velgjører døde efter 2 Aars Forløb, og jeg kom da til Gaardmand Jens Petersen i Døsegaarden i Udbye Sogn, hvem jeg tjente i 14ten Aar,

indtil jeg den 26de Marts 1804 blev udskreven til Soldat ved daværende danske Livregiments Livcompagni under Nr. 98, i hvilken Stilling jeg forblev, indtil jeg den 7de November 1811 havde udtjent min værnepligtige Tid. Jeg erholdt da Ansættelse som Politiebetjent paa Kjøbenhavns Amt, i hvilken Post jeg forblev indtil 1815, da jeg blev ansat som Oeconom ved Frederiksberg Byes Fattighuus, hvilken Betjening jeg forestod indtil 1824. I sidstnævnte Aar ansøgte jeg og erholdt en Bevilling til at afgive Kjørsel paa Frederiksberg og Omegn. Ved at afbenytte denne Bevilling og ved at bage Rugbrød – hvilken sidste Næringsvej jeg nu har drevet i henved 20 Aar – har jeg til Dato ernæret mig og mine, og tør jeg, uden at træde Beskedenheden for nær, antage, at jeg har viist saavel Høie som Lave, samt Rige og Fattige, at jeg har kunnet bage sundt og godt Rugbrød til saa billig en Priis i Forhold til Sædepriserne, at endnu Ingen har kunnet levere saa godt og saa vægtigt Brød til en saa lav Priis.

Ved Kroningshøitideligheden 1815 var jeg den Første, der anholdt nogle af de undvegne Fanger, ligesom jeg og ved Tugt-, Rasp- og Forbedringshusets Brand i Aaret 1817 var den Første, der gav Møde og bidrog til, at adskillige undvigte Fanger blev paa-grebne, hvorfor jeg erholdt en meget smigrende Skrivelse fra Stiftamtmanden over Sjællands Stift. I Egen-skab af Politiebetjent opdagede jeg et betydeligt Tyveri i Bomhuset ved Roeskilde Kro, hvilket havde til Følge, at Tyvekoster for mange tusinde Daler kom til-stede. Saavidt jeg veed, har jeg oprettet den første Dagvogn i Danmark. I 1811 indlod jeg mig i Ægte-skab med Marie Gynther, der sad Enke efter Post-fører Gynther med 4 smaa Børn. Ved dette Givter-

maal har jeg ikke alene besparet Post- og Pensions-Kassen en Sum af circa 1500 Rd., men endog opdraget samtlige disse mine Stedbørn til duelige og brugbare Mennesker, af hvilke jeg nu har megen Glæde. Det samme har ogsaa været Tilfældet med flere fattige Børn, jeg har antaget mig, og givet en for deres Bestemmelse passende Opdragelse.

I mine forskjellige Stillinger har jeg stedse været saa heldig at udføre de mig paahvilende Pligter til mine Foresattes fuldkomne Tilfredshed.

Mit Hovedformaal har imidlertid stedse været at sørge for de Fattige ved at levere dem godt, sundt og billigt Brød, og have mine Bestræbelser i denne Retning ogsaa fundet Anerkjendelse af Alle med Undtagelse af *Bagerne*. Disse have nemlig i en lang Aarrække paaført mig den ene Proces efter den anden. Om dette hidrører derfra, at jeg har givet Kjøbenhavns Magistrat nogle i Skrivelse af 26de April 1836 atraaede Oplysninger, veed jeg ikke; imidlertid lyder bemeldte Skrivelse saaledes:

»I vedlagte Nr. 1019 af Bladet »Politivennen« findes indrykket en Artikkel betitlet »Anmodning til Hr. Hallebye paa Frederiksberg i Anledning af det hos ham forhen erholdte gode priisbillige Rugbrød«. Med Hensyn til de gjældende Regler for Brødtaxens Bestemmelse her i Staden, er det os af Vigtighed at komme til Kundskab om, hvorledes Hallebye har været, og, som den i ligeledes medfølgende Nr. 1050 af samme Blad optagne Bekjendtgjørelse viser, endnu er i Stand til at levere godt Rugbrød til en betydelig ringere end den her fastsatte Priis. I den Overbevisning, at vi til Ophævelse af saadan Underretning kunne stole paa Hr. Justitsraadens velvillige Medvirk-

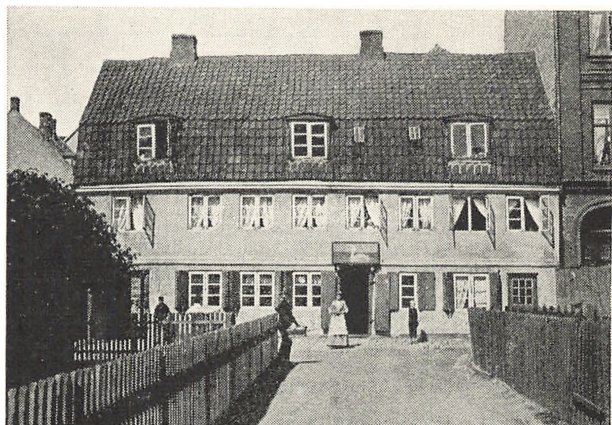
ning, have vi troet ikke at burde tage i Betænkning herved at uleilige Dem med Anmodning om, at De behageligen ville søge tilveiebragt og derefter ved det Indsluttedes Tilbagesendelse meddele os de nærmere Oplysninger, der angaaende denne Gjenstand maatte være at erholde hos fornævnte Hallebye.«

Snart er jeg bleven dømt og snart frifundet, derpaa atter dømt og atter igjen frifunden, hvilket vilde blive for vidtløftigt omstændeligen at omhandle her; hvorimod jeg maa indskrænke mig til at henvise Læserne til de her aftrykte Domme, der formeentligen ville være tilstrækkelige til at oplyse min Fremgangsmaade.

Jens Andersen Hallebye.«

Hallebye tilføjer, at det danske Kancelli den 22. September 1840 har afslaaet en af ham fremsendt Ansøgning af 30. Juli 1838 om Tilladelse til for egen Regning i København at etablere et Rugbrødsudsalg og bemærker i den Anledning, at »til dette Resultat kom det danske Cancellie altsaa efter en Betæknings-tid af 2 Aar og 2 Maaneder«.

Den ovenfor omtalte Brand den 25. Juni 1817 paa Tugt-, Rasp- og Forbedringshuset paa Christianshavn hører til de mere dramatiske Begivenheder i denne Bydels Historie. De Forhold, hvorunder Fangerne paa dette Tidspunkt levede i Fængslet, var meget slette. Paa Grund af Pladsmangel kunde hverken de mandlige eller kvindelige eller de forskellige Grupper af Fanger holdes adskilt, og da Behandlingen, Forplejningen og de hygiejniske Forhold var under al Kritik, kom det ofte til Uroligheder. Efter flere mindre Demonstrationer slog Oprøret den 25. Juni ud i lys Lue.

Traktørstedet »Den hvide Svane«.

Fot. o. 1890. Frbg. Kommunebiblioteks Billedarkiv.

Medens nogle Fanger satte Ild paa Tugthuset, lykkedes det andre at flygte, og Rygtet om dette Oprør, fortæller Thomas Overskou, »udbredte sig snart til hele Byen, støjende Skarer strømmede til, Gaden myldrede med Mennesker, en halv Snes Soldater, der var kaldt til fra Amagerports Vagt, blev saaledes borte i Stimmelen, at kun Bajonetterne glimtede inde i den, og Flokke af »de røde Engle« (d. v. s. Politibetjentene) arbejdede sig bandende og bankende frem med enkelte af de ustyrlige Urostiftere, som var paagrebne og skulde føres til en anden og sikrere Forvaring, men blege af Forbitrelse, skraalende og skældende satte sig til Modværge«. Meget naivt mente de, »at det intet farligt Foretagende var, som de havde begyndt, da de dog, naar de vare mest uheldige, ikke kunde befrygte mere, end nogle Prygl«. Men ved den øjeblikkelig nedsatte Standret blev syv dømt til Døden, medens

Nordre Hjørne af Bredegade og Allégade.

Fot. o. 1895. Frbg. Kommunebiblioteks Billedarkiv.

tre fik forlænget Straffetid, forøget Arbejde, og endda først skulde kattes. Henrettelserne foregik i Overværelse af de øvrige Fanger. For at komme til Bunds i Sagen fortsatte Standretten sin Virksomhed, og yderligere halvtreds Fanger blev straffet, deraf blev ti dødsdømt, hvoraf to dog senere blev benaadet med Raspusarbejde.

Marketender J. A. Hallebye.

I 1812 havde Frederiksberg-Hvidovre Sogns Fattigvæsen erhvervet Ejendommen »Den hvide Svane« i Allégade og indrettet den til Sognets første Fattighus eller Hospital, som det ogsaa kaldtes. Faa Aar efter, i 1815, bliver J. A. Hallebye som nævnt ansat som Økonom ved Fattighuset. Dette, der fra 1835 til 1895,

da det blev nedrevet, var kendt som Værtshuset »Den hvide Svane«, laa ikke som af Eiler Nystrøm hævdet, i Bredegade, men havde, som af Mogens Lebech paa- vist, Facade mod Allégade og laa omtrent under de Kontorer paa det nye Raadhus, der anvendes af Byens Borgmester. I Fattighusets Stueetage residerede Økonomen, der drev Marketenderi og Høkerhandel, væsentlig for Lemmerne.

Nogle Aar efter sin Ansættelse som Økonom maa Hallebye være begyndt at sælge billige, vægtige og gode Rugbrød og blev derved en meget ubehagelig Konkurrent til Frederiksberg Bys 2 Bagere, der havde Forretning tæt ved Fattighuset, nemlig Bagermester Gottlieb Tottenberg, der i 1815 havde erhvervet Ejendommen Allégade Nr. 7, nuværende Nr. 15, og indrettet den til Bagergaard, og Fribager Jørgen Langhoff, der ejede Bagergaarden Nr. 7, senerehen Nr. 12, i Bredegade, hvor der senest har været Selskabslokaler. I det foran omtalte Skrift fra 1841 anfører Hallebye efter en ham i 1822 overgaaet Dom: »det vil skjønnes, at jeg i en lang Aarrække har maattet kæmpe ikke alene med det store Bagerlaug og Meel- og Grynhand- ler- samt Rugbrødsbager-Corporationen i Kjøbenhavn, men endog med de tvende, paa Frederiksberg bosatte Bagere, der have erholdt Overøvrighedens Tilladelse til, i Forening med deres Rugbrødsbageri, til- lige at bage *Hvedebrød*, en Tilladelse, der, af mig ubekjendte Aarsager, er blevet mig nægtet«. Og han føjer hertil noget bitter: »Det vil naturligvis være overflødig at bemærke, at det Hemmeligholdelsessystem, der endnu iagttages med Øvrighedens Erklæringer, for bestandig vil lade mig forblive i en lykkelig (?) Uvi- denhed«.

Bagerne Tottenberg og Langhoff havde ved Københavns Amts Overpolitiret i Efteraaret 1821 anklaget Spisevært Hallebye for at have »udsolgt bagt Rugbrød til andre end Stedets Fattige, Arbeidere og Militaire«. Hallebye grundede »sin Paastand om Frifindelse deels paa Rescriptet af 8de Juli 1796, der tillader, at Rugbrødsbagere maa nedsætte sig overalt paa Landet og der udsælge deres Brød, og deels paa en speciel Kongelig Bevilling af 3de Juli 1813, der tillader Commissionen for Frederiksberg og Hvidovre Sogns Fattigvæsen, at lade holde et Marquetenterie i et samme tilhørende Huus, »den hvide Svane« kaldet, og der falholde de fornødne Spise- og Drikkevarer for de Fattige sammesteds, samt de sig her opholdende Arbeidere og Militaire«. Hallebye holder dette Markentenderi og har ikke selv bagt de af ham solgte Rugbrød. Retten giver dog ikke Hallebye Medhold, og den godkender den Mulkt paa 5 Rbd. Sølv, som Politiretten havde idømt Hallebye, til lige Deling mellem de to Bagermestre. Da disse nogle Maaneder senere atter anklager Hallebye for at have udsolgt Rugbrød til en Arbejdsmands Datter, bliver Hallebye frifundet, hvorfor han ogsaa i sit Skrift fra 1841 bemærker: »Anskuelserne har følgelig i et Tidsrum af 2 Maaneder forandret sig saaledes, at jeg den 7de Januar 1822 frifindes for det Forhold, hvorfor jeg var blevet mulceteret den 7de November 1821«.

Der synes nu at være faldet Ro om Rugbrødssalget i nogle Aar.

Efter at Hallebye i 1824 har faaet Bevilling til at afgive Kørsel fra Frederiksberg og Omegn, opgiver han Stillingen som Marketender for Fattighuset i 1825.

Vognmand J. A. Hallebye.

I 1827 giver Kancelliet Tilladelse til Hyrekuskene i København at indføre et nyt Befordringsmiddel »de saakaldte Droscher eller rettere en Slags enspændte Kalescher«, hvoraf der til at begynde med dog kun var 8, som fik Holdepladser forskellige Steder i Hovedstaden. Foretagendet slog an og gav Stødet til, at den initiativrige Hallebye tog Ideen op paa et mere demokratisk Grundlag; thi den 29. April 1829 indeholder Adresseavisen følgende Bekendtgørelse:

»Paa Grund af dertil skeet Opfordring bekjendtgøres herved: at fra 1ste Mai næstkommende og indtil videre afgives til Beqvemmelighed for Frederiksberg Byes og samme Omegns Beboere, Befordring fra Frederiksberg og til Vesterport, samt omvendt, 4 Gange dagligen, nemlig: fra Frederiksberg Kl. 8, Kl. 12, Kl. 3 og Kl. 7, og fra Vesterport til Frederiksberg Kl. 8^{1/4}, Kl. 12^{1/4}, Kl. 3^{1/4} og Kl. 7^{1/4}, i daarligt Vejr med lukket Vogn og i godt Vejr med aaben Vogn.

Prisen er for hver Person med lukket Vogn 1 Mk., og med aaben Vogn 12 sk., samt for Børn under 10 Aar det halve.

Vognen holder i Frederiksberg i Runddelen ved Kirken og ved Vesterport udenfor Ravelinen.

Frederiksberg, den 25de April 1829.

J. A. Hallebye.

Prisen for en Tur fra Frederiksberg til Stengærddet ved Vesterport var herved kun det halve af, hvad en Droske kostede inden for Voldene. Der var imidlertid det uheldige ved Ruten, at denne nødvendigvis maatte

passere Hovedstadens Grund over Vesterbro og derved kom ind paa det københavnske Lavs Enemærker.

Allerede den 2. Juni 1829 udvides Befordringen efter flere Beboeres Ønske saaledes, at der hver Søndag Kl. 8, Kl. 9, Kl. 2^{1/2}, Kl. 3^{1/2} og Kl. 9^{1/2} afgaar Vogn fra Frederiksberg Runddel til Ravelinen og herfra Kl. 8^{1/2}, Kl. 9^{1/2}, Kl. 3, Kl. 4, Kl. 9 og Kl. 10 tilbage. Om Helligdagene bortfalder Turene Kl. 8 og Kl. 9 Fm.

Vel mener Hallebye, som foran anført, at være den, der har oprettet den første Dagvogn i Danmark, men i »Politivennen« den 23. August 1834 oplyser en Indsender, at »førend der noget andet Sted i Danmark var paatæikt, har en Dagvogns Befordring fra 1826 været etableret imellem Roskilde og Kjøbenhavn«. Hallebye var imidlertid den første, der oprettede Dagvognsbefordring mellem Frederiksberg By og Hovedstaden.

Allerede kort efter Rutens Oprettelse – den 13. Juni 1829 – fremkommer i »Politivennen« et Spørgsmaal til Herr J. A. Hallebye, Vognmand paa Frederiksberg, saalydende:

»Tirsdagen den 9de Juni om Aftenen Kl. 8^{1/2} lod Indsenderen heraf, med Kone, Tjenestepige og et 1^{1/4} Aars gammelt Barn, sig befordre fra Frederiksberg-Hauge hertil Byen, paa en af Herr Hallebyes aabne Vogne, som holdt paa Frederiksberg i Runddelen ved Kirken. Ved Aftrædelsen fordrede Kusken i Betaling 2 Mk. 10 sk., som var 12 sk. for hver voxen Person og 6 sk. for Barnet, eller for Pigen med Barnet i Armen 18 sk., hvilket Indsenderen ogsaa betalte, men da han ikke troer, at der skal betales for et Barn, som ikke optager nogen Plads paa Vognen, og ligesaa lidt troer,

at det kan være Herr Hallebyes Mening, efter hans Avertissement, at forlange 18 sk. for en saadan Befordring, som anført, saa er Indsenderens Anmodning til velbemældte Herr Hallebye, at ville besvare Spørgsmaalet: »Skal der ogsaa betales for spæde Børn, naar disse hvile i vedkommende Barnepiges Arm, eller har Kudsken for den ovennævnte aabne Vogn maaskee handlet egennyttigt?« Hallebye synes at være blevet Indsenderen Svar skyldig.

Nogle Dage senere – den 15. August 1829 – indeholder »Politivennen« en Advarsel fra Formanden for Hyrekudske-Corporationen til Uberettigede om, »ikke at afgive sig med Kørsel, til Indgreb og Skade for Stadens berettigede Hyrekudske«. Hallebye har dog fortsat med Dagvognskørslen; thi i »Politivennen« Aaret efter, den 21. August 1830, fremsattes følgende Anmodning til Herr Hallebye:

»Da den af Dem indrettede Befordring til Frederiksberg er hensigtspassende og nyttig, troer man at burde gjøre Dem opmærksom paa Følgende, hvorved dens Afbenyttelse vilde vorde mere behagelig for Publicum.

1) Da mange ere uvidende om, til hvad Tid Vognen afgaaer, vilde det være ønskeligt, om dette, af en, paa Holdepladserne opslagen Bekjendtgørelse, kunde erfares.

2) Da man kan gaae ligesaa hurtig som Befordringen nu skeer, vorde vel de Heste, der nu bruges til samme, afløses af Andre, der kunde gjøre Touren i kortere Tid.

3) Var det især ønskeligt, at Agestolene holdtes noget renere; thi man faaer nu ofte Klæderne tilsmudsede og besatte med Fæhaar, hvilket seer fatalt ud. –

Den sidste Ulempe foraarsages maaskee derved, at Kjørekudskene, formentlig især i Regnveir, lægge et Hestedækken i Stolen, for at holde den tør.

En Ven af Befordringen.

Omtrent et Aar efter – den 30. Juli 1831 – retter en Indsender i »Politivennen« et Par »Spørgsmaal til de Herrer Eiere af Droscherne«. »Indsenderen tager sig herved den Frihed at fremsætte følgende tvende Spørgsmaal: 1) Hvorvidt ere Kudskene berettigede til, at fordre 4 Mk. for at kjøre 4 Personer fra Frederiksberg Runddel til Vesterport? 2) Gives der ingen Taxt for ovenmældte Vej?. Paa Forespørgsel herom hos Kudskene fik man til Svar, at der vel var fastsat Taxt for at kjøre fra Porten og til Frederiksberg; men ikke for at kjøre bemeldte Vej tilbage.

For at forskaane Publicum for at indlade sig i Accord med Kudsken, var det ønskeligt, at disse var forsynede med bestemte Taxter, og da Veien, efter Indsenderens Formening, er lige lang, enten man kjører frem eller tilbage, er det vistnok et billigt Ønske, at den samme Taxt maatte vorde gjeldende for Retouren som for Touren ud.

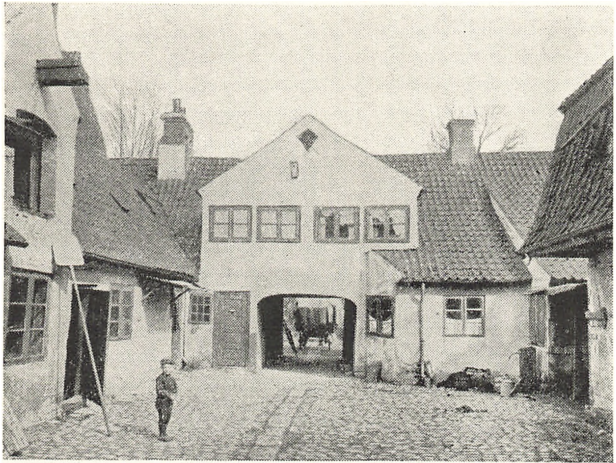
Man tør vel formode, at Svar paa ovenstaaende Spørgsmaal snart maa blive offentliggjort for Publicum«.

Forespørgslen tyder paa, at Hallebye, formentlig efter Henstilling fra Politiet foranlediget af den københavnske Hyrekuske-Korporations Krav, har maattet opgive Kaperkørslen og denne derefter fra Hovedstaden er blevet udført af Hyrekudskene. Hallebye har dog fortsat som Vognmand paa Frederiksberg. Saaledes fortæller A. Eberlin: »Naar man var i Besøg

i Frederiksberg By og det om Aftenen blev daarligt Veir, havde man ingen anden Udvej til at blive befordret til Kjøbenhavn end en lukket Vogn, som Hallebye havde, og naar Pigen, som var sendt hen for at bestille den, kom tilbage med god Besked, jublede man: »Den kommer, den kommer!«

Vognmand og Brødbager J. A. Hallebye.

Bagermester Gottlieb Tottenberg i Bagergaarden i Allégade Nr. 7 kunde i 1830 ikke længere klare sine Forpligtelser, der blev gjort Eksekution, og han maatte gaa fra Gaarden. I 1834 er han som Enkemand med 7 Børn flyttet ind i Ejendommen ligeoverfor i Allégade, hvor nu Nr. 14 ligger. Her var ca. 100 Aar forud af Bageren Henrik Mentz i Baggaarden blevet indrettet et Bageri, som senere blev anvendt paa anden Maade. Under Dyrtiden og Brødmanglen i 1812 havde den daværende Ejer, Klædefabrikør Broch Hansen anvendt det gamle Bageri til at bage Brød til de Folk, han beskæftigede. Samme Aar som Bager Tottenberg flyttede ind, havde Frederiksberg og Hvidovre Sogns Fattigvæsenkommission, der havde erhvervet Ejendommen i 1832, ladet Fattighuset i »Den hvide Svane« flytte hertil, og den tidligere Bagergaard blev saaledes Distriktets nye Fattig- og Arbejdshus dog med Tottenbergs Bageri i Gaarden. Som foran anført var Hallebye i 1833 flyttet til Allégade Nr. 9, og de to Konkurrenter kom saaledes atter til at bo næsten Dør om Dør, og det varede ikke længe, førend Striden mellem dem atter begyndte, idet Fri-bager J. Langhoffs Søn, Bager J. Chr. Langhoff og Bager Tottenberg – det kan ikke af Dokumenterne

»Bagergaarden« Allégade Nr. 7.

Fot. o. 1890. Frbg. Kommunebiblioteks Billedarkiv.

ses, om det er den gamle Tottenberg eller dennes 25-
aarige Søn, der ligesom Faderen hed Gottlieb – den
27. Februar 1836 fik Hallebye dømt til en Mulkt paa
10 Rbd. for at have solgt Brød, han ikke selv bagte.

J. A. Hallebye havde paa den Tid fundet paa en ny
Maade at udvide Kundekredsen paa, idet han ud-
stedte Brødtegn som Kunder fra Hovedstaden kunde
købe i Allégade Nr. 9, hvorefter Hallebye lod Brø-
dene køre til forud aftalte Brødudsalg i Hovedstaden,
hvor man saa ved Aflevering af Brødtegnene fik de
betalte Brød udleverede. »Politivennen« den 6. Fe-
bruar 1836 indeholder bl. a. følgende Indlæg:

»Anmodning til Hr. Hallebye paa Frederiksberg i
Anledning af de hos ham forhen erholdte gode pris-
billige Rugbrød.

For Referenten, der er i samme Tilfælde som des-

værre saa mange Andre i vore Tider, nemlig: at have saare ringe Indkomster til at ernære en talrig Familie med, var det en stor Glæde i afvigte Sommer af de offentlige Blade at erfare, at en brav Mand ved Navn Hallebye – boende paa Frederiksberg i Allégaden Nr. 9 – solgte reent, uforfalsket, sundt Rugbrød for en langt billigere Pris end d'Herr Laugsbagere i Kjøbenhavn, og da han lod hente af dette Brød, fandt han den gjorte Anmeldelse at være fuldkommen rigtig; han erholdt nemlig et Brød af ovennævnte Qvalitet, aldeles frit for Tilsætning af Blandingsgoods, og af 11^{3/4}, undertiden 12 Punds Vægt for 24 sk, eller af omtrent 8 Punds Vægt for 16 sk, medens Taxten tilod de kjøbenhavnske Bagere at lade sig betale 12 Pund Brød med 32 sk og 8 Pund med 22 sk, hvorfor de endda ikke altid leverede Varer af saa fortrinlig Godhed som de frederiksbergske. Uagtet man nu, for at spise sit Brød i Kjøbenhavn, maa betale den anordnede Consumtionsafgiwt, gav dog Indkjøbet paa Frederiksberg, af denne ene uundgaaelig nødvendige Artikkel, for mig, der hver Dag forbruger 12 Pund Brød, en daglig Besparelse paa 7 sk, hvilket i et Aar udgjør 26 Rbd. 59 sk – for den, som fortærer sit Brød udenfor Byen, vil det derimod udgjøre 34 Rbd. 21 sk – der for mangen Familie er mere end et halvt Aars Husleie. For Ref. var her altsaa Anledning til megen Glæde, og en fattig Enke med mange Børn, hvem han meddelte Efterretning om Sagen, besluttede ogsaa at skaffe sig Brød ad samme Vei, for ved den gjorte Besparelse at undgaae den hende ligesaa besværlige som modbydelige Solliciteren hos høie Personer om Gratiale til Husleiehjælp; men Glæden varede kun kort. Den 28de December f. Aar fik Indsenderens Bud det

Svar, at Brødet var udsolgt, og den 6te f. M. bragte et fra en anden Mand til Hallebye afsendt Bud det Svar, at det store Brød var udsolgt; men at man kunde faa Brød fra Bager Tottenberg, der boede ved Siden af, men – 8 Pund for 22 sk; endvidere sagdes, at Bagerne vilde forbyde Hallebye at sælge Rugbrød, og at Sagen allerede var for Politiretten. – Da dette synes utroligt, idet Rescriptet af 8de Juli 1796 tillader enhver at ned-sætte sig paa Landet som Brødbager og Ølbrygger, hvilken Tilladelse Øvrigheden sikkert vil vide at hævde som en stor Velgjerning for den Fattige, saa anmodes herved Hr. Hallebye om at bekjendtgjøre, om det oftnævnte gode, sunde og priisbillige Brød endnu fremdeles er at faae hos ham, eller hvis dette ikke er Tilfældet, at opgive Aarsagen, hvorfor den Fattige er nægtet Leilighed til at skaffe Livets første Nødvendighed for en Mand, der til Trods for alle Beregninger, har viist Muligheden af at kunne levere godt Brød for en langt lavere Priis, end den kjøbenhavnske Brødtaxt bestemmer, og derved har lagt for Dagen, at han ikke vil »bygge store Huse for smaat Brød«. Held og Hæder hver dannis Mand, som kan og vil bidrage til at lette Armodens tunge Byrde, der saa ofte synes at være upaaagtet selv af de Borgere, som i Magelighed fortære Frugten af den Armes haarde og kun lidet lønnede Arbeid!« J. A. Hallebye gjorde derefter den 19. Marts 1836 i »Politivennen« Rede for sin Fremstilling af de billige Rugbrød.

Det var imidlertid ikke de to frederiksbergske Bager Tottenberg og Langhoff, der denne Gang var ude efter Hallebye, men Formanden for Meel- og Grynhandler- samt Rugbrødsbager-Corporationen i Kjøbenhavn, der havde indklaget ham. Retten udtalte

imidlertid i sin Dom den 28. Januar 1837: »Da det ikke under Sagen er bleven beviist, at Indklagede har havt Udsalg af Rugbrød her i Byen (S: Hovedstaden), og det ei heller er oplyst, at der her i Byen for hans Regning er blevet solgt Rugbrød, undtagen efter foregaaende Bestilling, findes det ikke, at Indklagede »(Hallebye nemlig)« kan antages at have gjort Indgreb i den klagende Corporations Rettigheder.«

For imidlertid at fjerne Aarsagen til den foran anførte, af Retten ham idømte, Mulkt paa 10 Rbd., besluttede Hallebye sig til at erhverve den Bagergaard i Allégade Nr. 7, som Konkurrenten Tottenberg i 1830 havde maatte forlade og som senere var blevet købt af Lysestøber Ole Høffding. Jens Andersen Hallebye sluttede 1837 Kontrakt om Købet af det gamle Bagersted, men det blev til, at hans Svigersøn, Møllersvend Ole Sletting, fik det endelig overdraget af Lysestøberens eneste Arving, Løjtnant og Hørkræmmer i København N. F. Høffding, Fader til Filosoffen Harald Høffding. Herved fik Hallebye ikke alene et Bageri, han kunde disponere over, men han fik samtidig Svigersønnen sat i Vej. Senere, da Ole Sletting efter Svigerfaderens Død ogsaa havde overtaget Traktørstedet ligeoverfor, lod han i Bagergaardens Baghave indrette den Keglebane, hvor mange glade Københavnerne og Frederiksbergere i sin Tid samledes for at dyrke det ædle Keglespil efter de »norsk-arabiske Regler«. Nu har Traktørstedet i Allégade 10 som bekendt sin egen Keglebane.

Atter i 1838 forsøgte Meel- og Grynhandler- samt Rugbrødsbager-Corporationen at faa Hallebyes Arrangement med Brødtegn forbudt, men Sagen faldt ved Dommen ligesaa uheldig ud som forrige Gang.

Allerede i »Politivennen«s Paaskenummer dette Aar var optaget »Et Paaskeønske« til Hallebye:

»Den Mand, der elsker saa sin Næste,
At han ei seer paa eget Bedste,
ham vi vort Ønske herved sende.
Gid hver sin Idræt sig maa vende
Til Gavn for Yder som for Tager!
Gid du, en saare billig Bager,
Ei støde paa en Rænkemager!
Gid Avind, fuul sig skamfuld liste
Bort fra din Dør og ei fordriste
sig til at angribe saadan Mand,
Fordi han ei er af Bagerstand.«

I samme Blad bringer en Indsender som Repræsentant for 5 Familier med 23 Børn nogle Maaneder senere Hallebye en Tak for skænket Rugbrød og 4 Rbd. Bladet oplyser, at »den her omtalte Pengegave have sin Oprindelse fra en i forrige Aar af Rugbrøds-Corporationen foretagen Beslaglæggelse paa noget af Hallebye bagt, af forskjellige kjøbenhavnske Borgere kjøbt, og til dem paa et Sted her i Byen henlagt Rugbrød, hvoraf endeel, efter den naturligviis paafølgende Frigivelse, forblev uafhæntet, og hvis Beløb i Penge Hallebye saaledes har disponeret over. Denne har derved viist, at han ikke har Lyst til at leve paa den Fattiges Bekostning, og det Brød, som blev berøvet nogle Fattige, er kommet andre formentlig endnu mere Trængende tilgode«.

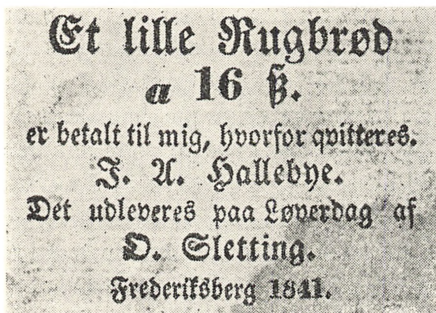
Efter Dommen i 1838 fortsætter Hallebye selvsagt Salget af Brødtegn, men efter nogle Aars Forsøg viser det sig, at der bliver udført falske Brødtegn, hvorfor

Hallebye den 9. Marts 1850 indrykker følgende Meddelelse i Adresseavisen:

»For at forebygge Eftergjørelse af flere falske Brødtegn, har jeg ladet forfærdige nye i deres Sted, hvor med mine Brød-Udleveringssteder ere forsynede, saa at Enhver *der* kan faa de gamle Brødtegn ombyttede; hvilket ønskes snarest muligt, da jeg endnu mangler 136 Stykker af disse. Mine Brødudleveringssteder ere hos Hr. Urtekræmmer Hansen, i Frederiksberggaden Nr. 4 og 5 (Nr. 5 nuv. Nr. 3), hos Urtekræmmer Friis paa Hjørnet af Hestemøllestræde og Lavendelstrædet og hos Hr. Hunæus, paa Kongens Nytorv Nr. 211 (nuv. Nr. 16), samt, til mere Beqvemmelighed for Nyboders Beboere, hos Hr. Urtekræmmer Harreskov, paa Toldbodveien Nr. 285, Litra B (indgaar nu i Matr. Nr. 383, Esplanaden Nr. 5)«. Det tjener tillige mine ærede Kjøbere til fornøden Efterretning, at de sædvanlige store Rugbrød à 24 og 16 sk. Stykket udsælges herefter, som hidtil i Frederiksbergbyes Allee-gade Nr. 9, og bemærkes, at Rugbrødet nu er givet et saadant Tillæg i Størrelse og Vægt, at de nu vist vil tilfredsstille enhver Kjøber efter den gjældende Priis. Brødene blive tillige frit indbragte til Kjøbenhavn, naar samme og Accisen er betalt paa min Bopæl. Accisen er 2 sk. for et stort og 1 sk. for et lille Rugbrød.

Ærbødigst
J. A. Hallebye.

Bagerlaugets Oldermann, A. Scherfig, beder omgaaende, den 12. Marts, Københavns Politiret om at indkalde Hallebye for uberettiget Næring og Indgreb

Brødtegn fra 1841, nat. Størrelse.
Tilhører Direktør Johan Chr. Holm.

i det københavnske Bagerlaugs Rettigheder og hvis mindelig Forlig ikke opnaaes, da Hallebye »anseet med Straf efter Lovgivningens Strængthed«.

Skønt Hallebye hævdede, at han ikke havde Udsalg af Brød i Hovedstaden, at dennes Indvaanere bestilte og betalte Brødet i Allégade Nr. 9 og dèr fik udleveret et Tegn, imod hvis Aflevering i nærmere omtalte Butikker de fik leveret de købte Brød, som han selv kørte ind med til Byen samt at disse Brød ikke kunde betragtes som hans, men som Købernes Ejendom, kom Retten denne Gang til et andet Resultat, idet der i Dommen den 13. Juni 1840 udtales:

»Det skjønnes imidlertid ikke rettere, end at Indklagede, ved den af ham brugte Fremgangsmaade har udvidet sin Næring over den retlige Grænse. Thi om man end ikke kunde nægte ham som Rugbrødsbager paa Landet Ret til at sælge Brød til Enhversomhelst, uden at undersøge eller tage Hensyn til, om Kjøberne var fra Landet eller bosatte her i Staden, maa han dog, ved at etablere Udleveringssteder, hvor Brød kunne er-

holdes her i Staden mod Tegn, som han meddeler, ansees at have aabnet en Forhandling af Brød her. Salget kan end ikke strængt taget siges at være skeet derved, at Pengene erlægges paa hans Bopæl i Frederiksberg By, naar ikke Brødene med det samme udleveres; thi hvad Kjøberne komme i Besiddelse af, er ikkun en Fordring paa Brød, og Tegnet der gives dem, kan alene ansees for en Anvisning, hvorved de sættes i Stand til her i Staden at faae et Brød udleveret, og maa som saadan snarere være at betragte som en egen Slags Penge, for hvilke Brødet paa visse Steder kan kjøbes. Da nu end ikke Bagerne her i Staden eller andre Handlende kunne, efter Forbudet mod at have flere Udsalgssteder, ansees berettigede til at indrette Udleveringssteder eller Depoter, hvorfra Varer mod Tegn, som løses fra deres Bopæl, kunne udleveres, maa en Rugbrødsbager paa Landet saaledes mindre dertil ansees beføiet.

Indklagede maa saaledes blive at dømme, som den, der har drevet sin Næring i en videre Omfang end hans Ret strækker sig, og idømmes en Mulct, som efter Omstændighederne kan bestemmes til 5 Rbd. Sølv, og hvoraf Halvdelen maa tilfalde Kjøbenhavns Politiekasse og Halvdelen det klagende Laug.

At efterkomme inden 3de Solemærker efter denne Doms lovlige Forkyndelse under Lovens Tvang.«

Hallebye staar uforstaaende over for denne Afgørelse; thi – som han anfører i sit ovennævnte Skrift – han kunde ikke ane, »at det, der i 1837 og 1838 erkjendes for Ret, skulde være Uret i Aaret 1840. Udfaldet har imidlertid viist, at det betragtes som Ulovligt i 1840, hvad Retten selv erkjendte for Lovligt i 1837 og 1838«.

Han faar 29. Juni 1840 Tilladelse til at føre Sagen for Højesteret og fremsender den 22. Juli 1840 Ansøgning til Kongen om at faa »beneficium paupertatis«. Denne Ansøgning anbefales af Geheimestatsminister J. S. Møsting, Kammerherre, Oberst Fr. Løvenørn v. Bardenfleth, Professor H. C. Ørsted, Slotsforvalter I. K. Bonsach, Kancelliraad, fhv. Fuldmægtig C. Bahneberg og Pastor L. C. Holsøe.

Geheimestatsminister Møsting skriver saaledes den 23. Juli: »Ansøgeren har jeg i flere Aar kjendt som en særdeles stræbsom og ved sin Vinskibelighed for det Offentlige gavnlig Mand, og saavidt jeg veed er han uformuende til at afholde de Udgivter, den i Ansøgningen omtalte Retsstrid udfordrer, hvilket jeg efter Anmodning ikke har villet undlade at bevidne«.

Kammerherre Bardenfleth udtaler den 2. August: »Efter Forlangende bevidner jeg herved, at Ansøgeren har boet tilleie i mit den Tid eiende Sted paa Frederiksberg (som foran nævnt, det senere Hassagers Kollegium), og at jeg derved har havt Leilighed til nøie at lære ham at kjende som en brav og vinskibelig, men tillige uformuende Mand, saa at jeg i alle Henseender kan underskrive det ham meddelte foranstaaende Vidnesbyrd.«

Professor H. C. Ørsted (i Skriftet kun underskrevet H. Ørsted) anfører 2. August: »Anmelderens Formue-tilstand er mig vel ikke bekjendt; men hans Stræbsomhed og Foretagsomhed, der altid har henhørt til almennyttige Gjenstande, fortjener megen Anbefaling.«

Slotsforvalter paa Frederiksberg Slot J. K. Bonsach skriver den 4. August: »Undertegnede, der nu i omtrent 24 Aar har kjendt Supplicanten, kan i Overens-

stemmelse med Sandheden allerunderdanigst bevidne, at han stedse har været en særdeles vinskibelig, og, især for den fattige Classe, meget velgjørende og nyttig Mand. At Supplicanten efter hans uegennyttige Anskuelser og Grundsætninger, i det han idelig har den Uformuendes Bedste for Øie, og selv lader sig nøie med en saare ringe Fordeel, ja, har endog for sin gode Villie ofte Tab, er, og kan kun være en uformuende Mand, er noget, som Alle veed, der kjende ham.«

Endelig skriver Pastor L. C. Holsøe den 19. August 1840: »Supplicanten er mig bekjendt som en saare driftig Mand, der paa hver ham mulig Maade har stræbt og stræber at gavne ved hensigtssvarende Virksomhed; og derhos at nøies med mindre Fortjeneste end Andre. Uagtet jeg ikke anseer ham for aldeles uformuende Mand, troer jeg dog at kunne attestere, at hans Formuetilstand ikke er saaledes, at han kan uden videre afholde de Udgifter, som ville udfordres til at føre en Sag for Høiesteret.«

Ingen af de foran nævnte, i Frederiksbergs Historie saa velkendte, Embedsmænd vilde have støttet Hallebyes Ansøgning, hvis ikke han havde været en velanskreven Borger og Traktør.

Anbefalingerne hjalp imidlertid ikke; thi den 8. Oktober 1840 afslog Kancelliet at imødekomme Ansøgningen, hvorefter J. A. Hallebye i Februar 1841 udsendte det foran omtalte Skrift.

Sagen vakte en Del Opmærksomhed og gav Anledning til flere Indlæg, bl. a. i »Politivennen«, saaledes foreslog en Indsender i April 1840, at enhver Husejer nu i Lighed med Rullestuer og Vaskehuse ogsaa skulde indrette Bageovne, saaledes som i Landsbyer og paa Herregaarde.

Efter Dommen den 13. Juni 1840 indsendes følgende til Optagelse i »Politivennen« :

Hr. Hallebye.

Den Mand, der bager billigst Brød
For Byen og for Staden,
Ei ramme bør Hr. Avinds Nød
For Ret, i Huus, paa Gaden.

At han og kjører Brødet ind
til Hovedstadens Borger,
Derfor vist ei vil sættes Pind,
og volder større Sorger.

Velan, vi alle ønske vil,
At Manden frit maa virke,
At han saalænge han er til,
Ved Almeenvel maa lirke.«

Det er derfor ikke rigtigt, naar Jacob Davidsen i »Gamle Minder fra Frederiksberg og Vesterbro« og i »Fra det gamle Kongens Kjøbenhavn« anfører: »sin egentlige Popularitet opnaaede han først ved, at han paa en Tid, jeg tror det var i 1847, da Brødpriserne vare stegne overordentlig, selv bagte Brød og udsolgte dem til en Priis, som var endeel under den, Bagerne tog. Han forsynede dermed ikke alene Frederiksberg, Vesterbro og Omegn, men man gik endog den lange Vej fra Kjøbenhavn, for at købe Rugbrød hos Hallebye, og han blev anseet som en af sin Tids store Velgjørere.«

Det lyder meget troligt, naar en Indsender i »Politi-

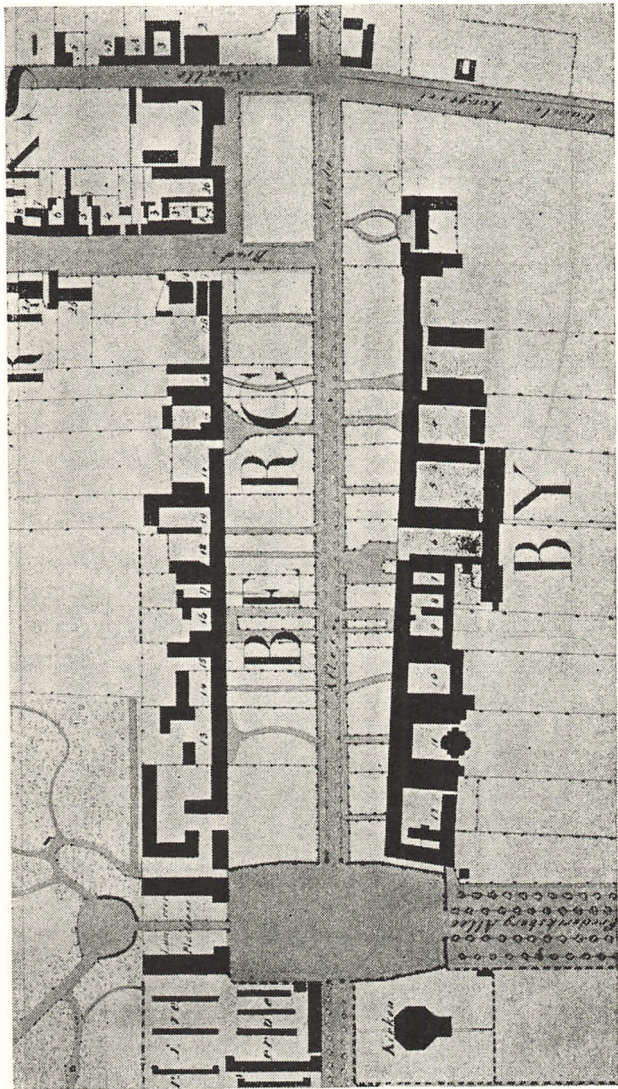
vennen« i Oktober 1844 bl. a. udtaler: »(Brød)Taxtens Ophævelse have vi maaskee Hr. Hallebye at takke for.«

Traktør, Vognmand og Brødbager J. A. Hallebye.

Forinden Hallebyes kendte Virksomhed som Traktør i Allégade Nr. 9, nuv. Nr. 10, omtales, skal der gives et Billede af Forholdene i Gaden paa denne Tid.

Fru Adamine Gerber har i 1902, 76 Aar gammel, i »Frederiksberg By med Sideveje, Falkonerallé, Pileallé, Valby o. s. v. til Porten« givet en stort set korrekt Beskrivelse af Frederiksberg By i Slutningen af 1830'erne. Forældrene ejede Ejendommen Bredegade Nr. 9, nuv. Nr. 16, hvis Grund dengang strakte sig ud til Smallegade. Efter at have beskrevet Ejendommene og omtalt de fleste Beboere i Bredegade, Smallegade, fortsætter Fru Gerber:

»Nu begyndte vi paa Allégade, som lige til Iaar 1902 har staaet uforandret. Vi begynde med Urtekræmmer Larsen, en Hytte, hvor Handelen dreves paa Hjørnet. Larsen, den Gamle, havde været Sølvpop hos Frederik den 6te, og fik nok hele Terrainet for Spotpris. Der hørte et større Hus til ud til Bredegade, med en god Have bag et tjæret Plankeværk, der gik ud til Jfr. Viertel, og i det Hus boede i mange Aar Enkemadame Larsen, da Sønnen, Urtekræmmer Larsen, overtog Forretningen. Der var en smal Strimmel Have udenfor Vinduerne, og der udenfor igjen en Have, som ikke hørte til dem, men til Naboejendommen i Allégade og tilhørte en Blikkenslager Schrøder, en gruopvækkende Hytte, som har staaet dèr til nu. Iaar er man begyndt at ombygge Larsen, saa nu følger

Kort over Allégade, o. 1835, se Side 13.

Detail af Opmaaling af Frederiksborg Have m. m. Nord opad.
Geodætisk Instituts Samling af haandtegnede Kort.

vel de Andre. De have nu Lov at bebygge Haverne, saa det gaar vel med rivende Fart at bygge Kaserne ud til Allégade og sløjfe Haverne, hvor ret Knejper og Varietéer har trive(des). De Varietéer gjøre megen Skade. Lige op til den gruelige Rønne laa en pen Ejendom, som tilhørte en Fru Thalbitzer, ved Siden deraf Sognefoged Hansens, der havde fælleds Indgang igjennem en lille Allé med Overpræsident Kjærulffs, en pen Ejendom særlig i den Tid, hvor nu i mange Aar Sporvognstrafikken var, og hvor Direktøren Torp havde Bolig. Han gjorde meget for Haven, og der landede et dejligt Lysthus fra Agenten Christiansen (Flensborg). Fru Bauditz arvede det, hun boede der, og var i Familie af Torps og Datter af Agenten. Der ved Siden af et ganske net Hus med en pen Have foran, der tilhørte en Fabrikant Plockross, der gjorde en hel Del for Fattighuset. Nu ejes det af en Bolt, som har ladet sætte »Ribios de Hansa« over Porten, det forstod jeg ikke, men var jeg spurgt derom, maatte svare benægtende, og det kunde jeg ikke staa for. Jeg gik lige til Manden, og igjennem Kamp og Strid lykkedes det mig at erfare, at det betød »Over-skud fra Hansa«, en Fabrik, han, nemlig Faderen, havde ejet i Amerika, altsaa Udbyttet havde sat ham istand til at købe Ejendommen.

Ja, saadan gaar det, selv om man er gammel, kan man være videbegjærlig; men det er jo altid forbunden med Arbejde, og jeg havde mange Trin at gaa, inden jeg naaede Løsningen. Selv *den* pene Have bliver brugt til Beværtning. I min Tid saas kun Plockross Børn, og han havde mange, gaa artigt og stilfærdigt deri, for at gaa til et Lindelysthus, som stod ved Allégade. Det var de første nejende Børn jeg havde

set, jeg var selv et Barn. Jeg blev konfirmeret med en af dem. Saa kom Lysestøber Olsens, ganske pent, hvor Fuldmægtig Juhlers boede, med et Utal af støjende Børn, saa en Hytte, hvor Lægen Grupp boede i mange Aar, og gjorde særdeles meget for en Have, han havde uden for sine Vinduer, hvor der fra tidligt Foraar var en dejlig Flora, og da Natur og Blomster altid har haft en stor Interesse for mig, saa gik Intet af den Slags forbi mig, selv i min Barndom, uden at jeg glædede mig derover. Saa kom Kalls, der beboedes af en Broder og Søster. De havde taget en Datter af Professor Arnesen til dem. Hende fik jeg lidt at gjøre med, fordi vi paa vor fælles Theateraften traf sammen i Omnibussen. Jeg var yngre end hun, og saa mærkeligt det synes, morede det hende at høre mine Anskuelser, hvorfor hun bad mig til sit »Jomfrubur«, hvor hun interesserede mig ved sin livlige, belærende Samtale. Hun var meget klog og usigelig godmodig, ellers havde hun jo ikke taget til Takke med mit Snakkeri. Hun maatte fortælle hele Stykket, naar hun kom hjem til de Gamle, hun blev overanstrengt. Det var den bekjendte Benedikte Arnesen Kall, som har udgivet sine Livs Erindringer; jeg har haft megen Fornøjelse af at læse dem Personalhistorie holder jeg meget af. Der ved Siden af et Beværtningssted, som ganske lignede det bekjendte Lars Mathisenske, der stødte op dertil. Hvor Lars Mathisen enten stod i Porten og med sin underlig skingrende Røst formaade de Forbigaaende at komme indenfor og deltage i hans Vittigheder, eller han agerede halvt som Nar. Hos ham boede Adam Oehlenschlæger i en Del Aar i Sommerlejlighed. Et lille Hus, der laa inde i Gaarden, men med Indgang fra Frederiksberg Have,

var hans nøjsomme Domaine. Jeg tror altid, han gik igjennem Beværtningshaven, naar han kom hjem om Middagen fra København. Han undgik ikke en lugtende Rendesten igjennem en Port. Der kom mange Gjæster hos Mathisen og af meget forskjellige Samfundslag; men dog vil jeg sige, at der dengang var meget Forskjæl paa Hverdag og Søndag. Helligdagene var der næppe Plads til Publikum. Nu er alle Forlystelser benyttede om Hverdagene; men dengang bødes der Intet at se eller høre hvorimod nu. Saa er vi ved et Sted, som jeg tror hørte til Slottet, og hvor i mange Aar Etatsraad Andersen boede, der nok havde et Embede ved Chatolskassen. Nu er vi altsaa paa Runddelen.

Saa begynde vi paa den anden Side med Sommerlyst, dengang Ratzeburg, som Fader kunde kjøbt for 7000 Rbd; men turde ikke. Han havde altsaa haft Udsigt til at blive rig, hvis han havde vovet det, dog Aaret efter 1813 kom Statsbankerotten, hvor 1 Rbd blev 1 sk. Hvor det saa ud dette Ratzeburg, Lysthus paa Lysthus ud til Alléen bag et tjæret Plankeværk med den mindst mulige Rude i meget, meget højt oppe, og Lægtebænke, *smalle* at sidde paa, ja, der blev ikke gjort Stads af Publikum, men det var vel ens over hele Verden. Ved Siden af Ratzeburg laa et lille lavt Hus, som senere blev ombygget til et ganske pent Sted, hvor Instruktør Holst boede i mange Aar. Saa det Wærnske Institut, en stor Gaard, hvor Skolen var i Forhuset i min Barndom. Senere blev det ombygget og forandret til store Lejligheder til Udleje. Der boede Kammerraad Kranold som ung gift Mand, da han efter Krigen 48, 49, 50 kom tilbage hertil og ansat i det tyske Kancelli. Skolen eller Instituttet blev flyttet

til en stor og pen Bygning, der laa inde i Gaarden ud til en meget lang Have, ikke bred, alle Haverne næsten gik ud til Amicisvej, og fra den kunde man købe dejlige Æbler, særlig Flaskeæbler, hvor fik man mange for 1 sk. Men hvor var de kolde, taget lige op af Kjælderen, dog det generede ikke. Ungdommen taaler godt den Slags Ting. Gaardmand Adam Andersen der ved Siden, en Gaard med stor Avling, hvor Moderen og den ene Datter sled sig op i Haven med at passe den, plukke Frugt og sende det til Torvet i København. Den anden Datter styrede Huset. Faderen Adam Andersen var halv sindssyg. Men han døde som en formuende Mand, og Søstrene 2 Nielsen, som Moderen var 1ste Gang gift med og de 2 Andersen boede senere sammen paa Gl. Kongevej i Kaufmanns Sted. Saa Hallebye, et Beværtningssted, en Knejspe, som Sletting ombyggede, der blev gift med en Datter af Hallebye, saa en Hytte, hvor mine Søstres Modehandlerinde Jfr. Poulsen boede. Jeg kan huske, hvor jeg var glad, naar jeg Pintsemorgen blev sendt op efter Henriettes Hat. Jeg fandt hende altid saa smuk, naar hun kom i en ny Hat, det glædede mig saa meget. Nu er vi ved Tottenbergs Bagergaarden, en lille lav Hytte med megen Grund, der er nu bygget en kjon Gaard, og Hollændervej er anlagt dør paa Sognefoged Hansens Bondegaard med megen Avling. Der boede Folk paa Sommerlejlighed. Jeg erindrer Klædehandler Schmidts fra Vimmelskaftet. Saa en Ejendom, der havde været flot og tilhørte en Juveler Frontin, der laa inde i Gaarden, hvor Luksus og Velvære havde været drevet i stor Stil; men det holdt ikke, og nogle gamle Mennesker i min Tid maatte lade sig nøje med en Sidehytte ud til Allégade. Imidlertid, der taltes kun

Fransk og Tydsk, man vilde nødigt give Afkald paa fordums Storhed. De holdt en mægtig stor Hund, som ikke var behagelig i de smaa Stuer.

Saa Frosts ogsaa en Avlsgaard med Hovedbygningen inde i Gaarden, til Gaden vist Lader, det er nuværende Nr. 20 A og B, hvor der for mange Aar siden blev bygget de 2 Huse, der staa der endnu. Saa Uldall, i min Barndom ogsaa med Avling, senere købt af en Reeberg, ganske anselig med en Lund foran med store Træer, og saa Gedes, Konferentsraad, senere købt af Rathzack med en meget stor Have, hvori han drev Gartneri; men han ejede det saalænge, at han fik noget ud af det. Alle disse Ejendomme havde dybe Grøfter ud til Allégade, og det paa begge Sider. Som sagt Grøfter og Rendestene florerede, Kloaker var der intet af. En siger og skriver 1 Politibetjent; men der var heller ikke megen Brug for ham, og han var aldrig at finde, naar der var Anvendelse for ham; men Opfindsomhed med Hensyn til Forbrydelser var der ikke.

Nej, Frederiksberg svarte til sit Navn, det var en fredelig Flække. Der var en Vægter, som i Vinter-tiden begyndte Kl. 9. Da han var ene, kunde han ikke være meget betryggende; men han raabte »Brand«, naar det en enkelt Gang brændte, og det fik gjerne Lov at skjøtte sig selv, for Borgerne, som havde Hest og Vogn, fandt altid paa en Undskyldning, de havde nemlig aldrig det i Orden, der skulde bruges. Men de fik heller ikke Mulkter for Udeblivelsen. Gader og Fortouge vare rædsomme. Jeg erindrer Bager Langhoffs Fortoug (i Bredegade), det eneste brolagte formedelst Sæden, der skulle hejses op paa Loftet, var saadan brolagt, at det var mærkeligt, man ikke brækkede Benene. Det er en Mærkelighed, at der efter saa

mange Aars Forløb staar Huse fra den Tid – Slutningen af 30'erne.«

Om Strækningen mellem Smallegade og Bredegade, hvor Raadhuset nu ligger, fortæller Fru Gerber i Forbindelse med Bredegade: »– og saa Fandrups, en Værtshusholder. paa Hjørnet af Allégade, hvor den store smukke Gaard ligger, som gaar fra Bredegade til Smallegade, hvor dengang laa elendige Hytter; men stor Plads, for der laa det gamle Fattighus, inden det blev flyttet til Allégade i Bager Tottenbergs Baggaard, hvor der ogsaa var stor Plads. Ja, Plads var der nok af i de Tider, men slet anvendt. Husene havde saa Haver uden for; saa Regelmæssighed var der Intet af. Der hvor nu den smukke Statue af Oehlenschläger staar, var ogsaa et Kjær, som egentlig ikke brugtes til noget, jo maaske lidt Skøjteløben i Vintertiden, i det mindste gled de derpaa, og jeg kan huske en Kancelliraad Pyanck (skal være Payngk), som boede derved i Koch's Ejendom, Hjørnet af Smallegade, hvor senere Birkekontoret var, arrangerede Fyrværkeri derpaa, som Byen forargede sig meget over, da de var bange for Ildebrand. naar Raketterne susede op over Byen i Aftenens Stilhed og Mørke.«

Fru Gerber synes at være ene om at anse Hallebyes Traktørsted for en Knejpe, saaledes anfører Jacob Davidsen i »Gamle Minder«, efter at have bemærket, at Hallebyes billige Rugbrød bidrog til at øge Søgningen i hans Beværtningssted betydeligt, at »da hans Priser var særdeles billige, blev det, især om Søndagen, et yndet Valfartssted for Almueclassen, som han tillige forstod at byde en passende Underholdning i Sang, Musik og ambulante Kunstneres Præstationer. Tillige var han folkelig Poet; Inskriptionerne paa hans

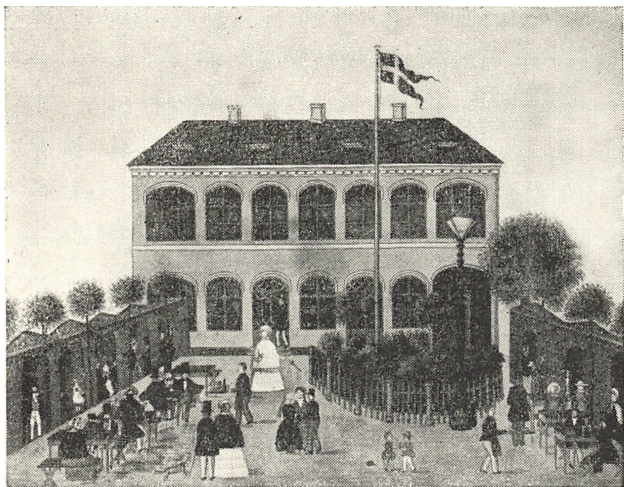

Skilte vare, saavidt jeg erindrer, paa Vers, og af og til producerede han sig i samme Retning i »Adresseavisen«, hvor hans Avertissementer i bunden og solut Stiil hørte til Almeenhedens Yndlingslæsning.«

Efter det foran gengivne Portræt af Hallebye har han ikke været nogen smuk Mand, dertil lille og duknakket, han har af Væsen været hyggelig, og Gæsterne kom til at holde af ham; thi han havde altid gode Raad til dem, der søgte ham, dertil har han formentlig været en godgørende Mand. I Modsætning til Lars Mathiesen var han altid i fuld Paaklædning i sit Traktørsted. Serveringen overlod han til Tjenerne, der bar store, hvide Forklæder; han sad altid bag Skænken, hvorfra han paa en ejendommelig Maade signaliserede til Tjenerne, naar der kom en Stamgæst, hvis Behov han kendte. Naar han fløjtede eet Fløjt, betød det, at vedkommende skulde have et Glas Øl, to, at det drejede sig om en Romtoddy, tre Fløjt, at »den stod paa varm Mad«.

Knud Bokkenheuser anfører i »Allégade 10«, at Sadelmagermester Bressendorf har fortalt, at han fra sine Drengaar kan huske, at det meste foregik i Haven foran Ejendommen, »hvor der om Sommeren var anbragt et stort Bord, hvor enhver kunde sætte sig; paa begge Sider var der lukkede Lysthuse, saa vidt huskes 8 paa hver Side, og det var over disse, og ikke paa Skiltene, at Hallebye øvede sin Digtetekunst, lange, fornøjelige Vers, der skiftede hvert Aar og appellerede til det jævne men solide Publikum, der søgte herind.«

Dette falder sammen med et Indlæg i »Politivennen« for Oktober 1844, hvor Bladet, efter i forudgaaende Numre at have omtalt Tivoli, Alleenberg og Ro-

Allégade Nr. 10 ca. 1860.

Tilh. Restauratør Ch. Sørensen.

senlund, bl. a. anfører: »Om Aftenen er Haven oplyst med Lamper. En Eiendommelighed ved dette Sted er den Mængde Inscriptioner eller Vers, der findes anbragt i eller udenfor hvert Lysthuus, og som skulde være skrevne af Hr. Hallebye. Disse Digte ere sand Folkepoesi og ofte bidende og vittige. Som en Prøve heraf nedsætte vi følgende Linier:

Over Indgangen til den saakaldte Eremitage:

»Christian den Ottende allernaadigst bød,
Magistraten allerunderdanigst adlød:
Taxten blev hævet paa Bagernes Brød;
Men skulde de Herrer i Lykkens Skjød
Forglemme Fattigmands daglige Nød,
Fik Lauget maaskee sit Naadestød –
Thi udenbyes Folk bage store Brød.«

Det er til dette Vers, at Indsenderen bemærker, at
»Taxtens Ophævelse have vi maaskee Hr. Hallebye
at takke for.«

Endvidere gengives et Vers:

I et Lysthuus.

»Her er kun ringe Plads, hvis der er Mange,
Men derfor skal de ikke gaae igjen.
De har vist været trykket mange Gange,
Hvad siger det, at Venner trykker Ven!
Tag derfor Plads hver Ven med sin Veninde,
Hvor der er Hjerterum er altid Rum:
Desuden har Enhver som er herinde
Et ganske eget Privilegium:
Man har meer, men om dette Bord er bænket,
En Trykkefrihed som er uindskrænket.«

»Til Moerskab for Gjesterne findes der ogsaa i
Lysthusene Gaader af Hr. Hallebyes eget Fabrikat,
saa at Gjesterne paa samme Tid, som de sørge for Le-
gemets Nødtørft ogsaa kunne sysselsætte Tankerne
paa behagelig Maade.«

Sadelmagermester Bressendorf fortæller endvidere:
»I Haven foregik ogsaa de kunstneriske Præstationer,
som kunde være Akrobater eller Sangerinder. De var
ikke engagerede paa samme Maade som nu til Dags,
men maatte nøjes med, hvad Publikum gav dem efter
hvert Nummer; men det var i de gode Somre nok til,
at de kunde leve af det Aaret rundt.« Om Vinteren
var der stille hos Hallebye, kun et enkelt Værelse
blev holdt aabent, og det var kun Stavgæsterne fra
Frederiksberg By, som søgte her hen. Det er sikkert
fra denne Tid, at Traktørstedet fik sit Særpræg som

Tilflugtssted for de rigtige Frederiksbergere, der her fandt et Sted, hvor de følte sig hyggeligt hjemme.

At Hallebye hurtigt blev kendt for sine billige Priser fremgaar af et Indlæg i »Politivennen« fra April 1836, da Bagermestrene Tottenberg og Langhoff atter havde rejst Sag mod Hallebye. En Indsender anfører nemlig da, at det er en naturlig Sag, at man køber hos Hallebye, »thi har han 4 à 6 sk, da kan hos Bagerne derfor erholde Rugbrød, men hos Hallebye kan han for 4 sk. faa Rugbrød, Sulevarer, Brændevin og Øl, hvormed en enkelt Mand kan stille sin Hunger og Tørst.

I et Avertissement i »Adresseavisen« fra 1842 reklamerer Hallebye med følgende kulinariske Nydelser:

Kyllingesteg med Agurkesalat	20 sk.	Personen
Lammesteg med Spinat	16 »	»
Kalvesteg med Kartoffler	12 »	»
Lammefricassé med Rejer og Asp.	12 »	»
Marvbudding med Kirsebærsovs ..	14 »	»
Carbonade med Spinat	12 »	»
Fricadeller med Spinat	10 »	»
Beufsteg med Kartoffler	10 »	»
Fin Bolledejg	13 »	Pundet

Dette sidste tyder paa, at der ogsaa dengang har været solgt Varer ud af Huset.

At det har kunnet gaa mere end livligt til hos Hallebye tyder den kendte Vise »Blyhatte-Fabrikken« paa. Visen er skrevet af Hallebyes gode Ven og Kollega, Visedigteren fra »Onkel Toms Hytte« i Læderstræde, Værtshusholder Peter Emil Petersen, alias »Kærne-

peter« og findes i hans »Samlede Digte og Sange«, 1. Bind, Kjøbenhavn 1854, med følgende Motto: »Jeg kommer vistnok slemst i Klemme, hvor Munterheden ei har hjemme.«

Blyhatte-Fabrikken.

Jeg rendte rundt den hele By
Kun for at finde den Halleby,
Han kunde hedde Solleby,
Og hele, halve Pægleby.
Naar kun hos ham man gi'er et Kny,
Da faaer man sig en Hat af Bly:
Ja, der gaaer et gefærligt Ry
Om denne hersens Halleby.

Naar Regnen styrter ned fra Sky,
Saa ty'er man ind til Halleby:
Hans Hytte gi'er et herligt Ly
For Folk som ei har Paraply.
En Snaps forlanges nok saa kry,
Lidt Øl og saa en Snaps paany,
Derpaa en Mængde Punsch, uf! fy!
Der solles fælt hos Halleby.

Men lakker det ad Morgengry
og Hanen galer Kyklyky,
Saa skal hans Gjæster ud at spy,
Til Afsked drikkes skal paany.
Saa stavrer de saa smaat til By
Og bander dette Hattebly.
Ja! er Historien Dig ny,
Saa gaae kun ud til Halleby.

Ja, Hattebly og Halleby
Maa følges ad som Regn og Sky,
For hele Frederiksberg og By
En Prydelse er Halleby.
Han digter Gaader ganske ny,
Og Vers han smukt kan sammensy,
Derfor kun runge høit i Sky:
Hurra for Digt'ren Halleby!

I Aarenes Løb havde Jens Andersen Hallebye faaet oparbejdet en god og velanskreven Virksomhed, idet det dog samtidig skal anføres, at i de Aar, han stod som Traktør i Allégade, voksede Byens Indbyggerantal til det dobbelte.

I 1842 mistede Hallebye sin Hustru Johanne Marie, 75^{3/4} Aar gammel. Ægteparret havde gennem Aarene taget Plejebørn til sig, saaledes angiver Folketællingslisten for 1834 to Plejedøtre: Johanne Marie Poulsen, 21 Aar, og Amalie Charlotte Andersen, 19 Aar. Johanne Marie ægtede faa Aar efter Ole Sletting og Amalie Charlotte ses efter Folketællingslisten fra 1845 at være blevet i Huset hos Hallebye efter Hustruens Død.

I Sommeren 1849 har Hallebye været alvorlig syg; thi den 5. Maj indfinder Notarius publicus i Københavns Amts søndre Birk sig i Allégade 9, hvor Hallebye laa syg og sengeliggende, for at faa bekræftet et af ham den 2. Maj s. Aar oprettet Testamente, efter hvilket Johanne Marie Sletting indsættes som Univer-salarving imod aarlig at udrede 8 Rbdl. til Hallebyes Søster Margrete Andersdatter i Kolderup under Bir-kendegaard ved Kallundborg, og 100 Rbdl. en Gang for alle til Hallebyes Brodersøn Christian Johansen.

Hallebye kommer i Løbet af Efteraaret dog atter til Kræfter, og den 9. Januar 1850 sender han gennem »Berlingske Tidende« følgende Nytaarshilsen:

At miste, hvad man her har kjært,
Det falder gamle Hjerter svært;
Med Sorg en Deel af Aaret svandt,
Og Sygdom siden sig indfandt;
Men da jeg skjuler helst min Vee,
Fik man mig sjælden kun at see.

Dog nu – nu er jeg paa min Post
I Vinterly mod Sne og Frost,
Jeg Aaret hilser ret tilfreds,
Især fordi det er Halvtreds.
Det runde Tal os lover godt –
Naar bare Fred vi havde blot!

Med Tak for hvert Besøg ifjor,
Med Tak til Ringe som til Stor,
Der ikke gik forbi min Dør,
Men blev den samme Gjæst som før,
Jeg anbefaler mig paany
Som Fatter

J. A. Hallebye.

Det blev Hallebyes Afskedshilsen. Hans Svaghed tiltog, og den 15. Marts døde han. Efter Begravelsen den 21. Marts paa Frederiksberg Kirkegaard meddelte Svigersønnen Ole Sletting Dagen efter i Berlingske Tidende og Adresseavisen: »Fredagen den 15de marts indgik Tracteur Jens Andersens Hallebye, i sit 7ode Aar, ved en blid og rolig Død, efter længere

Søndag i Allégade.

Tegning efter Træsnit af Chr. Deichmann, 1862

Tids Svagelighed og 5 Ugers Sygeleie, til den evige Hvile, nu befriet for den Modgang, som saa ofte i Livet havde hjemsøgt ham. Hans Vandel var retskaffen, nu har han naaet det Maal, hvor han bliver lønnet for sine Gjerninger.

De som ledsagede ham til hans sidste Hvilested, som og Hr. Pastor Holsøe for den ved Graven uanmodet holdte trøstende Tale, takkes forbindtligst.»

Nogle har ment, at Hallebye døde som en velstaaende Mand, dette tyder Skifterettens Protokol ikke paa; thi ved Skiftet erklærede Svigersønnen Ole Sletting, at afdødes Efterladenskaber var 350 Rbd. i Værdi. Ole Sletting overtog imidlertid en saa god Forretning, at han nogle Aar efter – i November 1854 – købte Ejendommen Allégade Nr. 9 af Adam Andersen; i Forvejen ejede han som foran nævnt Bagergaarden lige overfor. Naar der her er gengivet et Billede

af Allégade, Tegning af Chr. Deichmann, fra 1862, er det ikke saa meget, fordi Billedet giver et omtrentligt Indtryk af Gaden paa Jens Andersen Hallebyes Tid, som det viser, at Ole Sletting endnu i 1862 har bevaret sin Svigerfaders Navn foran det kendte Traktørsted.

Dette var Jens Andersen Hallebyes Levnedsløb, en stræbsom, flittig, idérig og god Traktør og Frederiksbergborger, der fortjener at mindes paa Traktørstedet »Allégade 10«s Jubilæumsdag.

NOTER

Side 7. »Gamle Minder fra Frederiksberg og Vesterbro« af Petersen, Fuldmægtig (∴ Jacob Davidsen) 1866, »Fra det gamle Kongens Kjøbenhavn«, 1880 og 1881, W. H. (Wilhelm Henriques) »Frederiksborgske Tilstande«, 1866. »Genboerne« udgivet 1844. *Side 8.* Eiler Nystrøm »Frederiksborgs Historie I-II«, 1942-53, II S. 114, 164 f. og »Frederiksborg« Vejen gaar min Tro over Vesterbro« af Carl C. Christensen, Louis Bobé og Fr. Weilbach, 1937, S. 225. Jens Juel til Juellinge (1631-1700). Statsmand, Broder til Søhelten Niels Juel. *Side 9.* Assessor Chr. Mule (1654-1705). Oberst J. H. Barner (1699-1768). Grev Chr. Danne-skjold-Samsøe (1702-28). *Side 10.* R. P. Lund: Københavns Rytterdistrikts Birks Skøde- og Panteprotokol, L. C., 1737-1752, Folio 433 b, Oluf Nielsen: samme, Folio 434 a. Fr. V's Atlas i det kgl. Bibliotek. *Side 12.* Chr. Gedde (1729-98), Ingeniørofficer, det eleverede Kort i Københavns Raadhus Stadsarkiv. Genp. i Kbhvns. Bymuseum. Reskript af 12. Januar 1784 med Forestilling i Rentekamrets kgl. Resol.-Protokol 1784, Rigsarkivet. *Side 14,* se bl. a. Københavns Rytterdistrikts Birks Skøde- og Panteprotokol, L. F. 1782-1786, Folio 289. Eiler Nystrøm: Frederiksborgs Historie II, S. 164. *Side 16.* Københavns Amts, Sokkelund Herreds Søndre Birks Skødeprotokol L. N., Folio 232, 8. Juni 1831. *Side 17.* Bagermester, Oldermænd Chr. J. Adolph Scherfig (1800-80). *Side 18.* Oeconom ved et Hospital ∴: Frederiksborg-Hvidovre Sogns Fattighus, ogsaa kaldet Hospital. Det har ikke været muligt, hverken i Sæby eller i Landsarkivets Kirkebøger, endsiges ved Hæren, Politiet (Bøgerne tilintetgjort under Besættelsen) eller Frederiksborgs Stadsarkiv at finde frem til Fødselsdagen. Danske Livregiments Livcompagni, fra 1842 1. Linieinfanteriebattl., fra 1867 1. Battl. og fra 1. November 1951 1. Regiment. *Side 19.* 31. Juli 1815 blev Frederik VI og Dronning Marie Sophie Frederikke paa deres Sølvbryllupsdag kronet i Frederiksborgs Slotskirke. Branden paa Tugt-, Rasp- og Forbedringshuset paa Christianshavn 25. Juni 1817, se Side 21. *Side 21.*

Thomas Overskou (1798–1873), Skuespiller, Dramatiker og Teaterhistoriker. *Side 24.* Eiler Nystrøm: »Frederiksbergs Historie« II, S. 200–201, Mogens Lebech: Raadhusgrunden, Frederiksberg gennem Tiderne IV. S. 86–87. *Side 29.* A. Eberlin »Frederiksberg« 1888, S. 134. *Side 39.* Geheimstatsminister J. S. Møsting (1759–1843) boede i Ejendommen i Smallegade, naar Fr. VI residerede paa Slottet. Kammerherre Fr. Løvenørn v. Bardenfleth (1781–1852) ejede som foran nævnt i en Række Aar den senere som »Hassagers Kollegium« kendte Ejendom. Professor H. C. Ørsted (1777–1851) laa paa Landet paa Frederiksberg, Kancelliraad C. Bahneberg (1783–1842) boede efter Vejviserens Angivelse »paa Hjørnet af Veien ved Frederiksberg Have og Smallegade«. Slotsforvalter J. N. Bonsach (1784–1853). Pastor L. C. Holsøe (1789–1862) var Præst ved Frederiksberg Kirke fra 1835 til sin Død. *Side 42.* Fru Adamine Gerber (1826–1906) var Enke efter Skibslæge H. G. Gerber (1815–79) og Datter af Opsynsmand H. Engel (1770–1846) ved Frederiksberg Have. Fru Gerbers haandskrevne Redegørelse findes i Københavns Raadhus Bibliotek. Urtekræmmer Larsens Butik maa have ligget paa Hjørnet af Bredegade og Allégade. Jfr. Henriette Viertel var en Søster til den da kendte J. C. F. Viertel (1772–1834). *Side 44.* Fru Sophie Dorothea Thalbitzer (1774–1851), Enke efter fhv. Konsul Heinr. T., var Forfatterinden til de hyggelige og nydeligt skrevne Erindringer: »Grandmamas Bekjendelser«, Memoirer og Breve IV, 1906. Ejendommen laa, hvor nu Nr. 25 ligger. Overpræsident Andr. Chr. Kierulff (1782–1846). I en Aarrække efter ca. 1870 var der Stalde og Remiser for Omnibusser og Sporvogne, Frederik den Sjettes Allé strækker sig nu ned gennem den daværende Ejendoms Have. Generalkrigskommissær, Direktør F. L. Torp (1819–94). Majorinde C. M. Bauditz (1776–1856). Fabrikant, Kaptajn Nich. Chr. Plockross (1791–1872). Konditor N. P. Bolt (1826–99). *Side 45.* Læge Fr. Chr. D. Grupp (1794–1867). Fru Gerber anfører, at der i hendes Barndom kun var een »Læge i Frederiksberg By, nemlig Grupp, en lille, haltende Mand som var meget stærk i Husraad, vist ganske flink«. Registratør i Rentek. Dr. jur. Joh. Chr. Kall (1795–1858) og Søsteren Elisabeth. Benedicte Arnesen-Kall (1813–95), Datter af Filologen, Islænderen Paul Arnesen (1796–1851). B. Arnesen-Kall: Livserindringer 1813–57, udg. 1889. Lars Mathiesen (1769–1852). Fru Gerber er ret ene om Vurderingen af saavel Lars Mathiesen som senere

af Hallebyes Traktørsted. *Side 46.* Etatsraad A .C. Andersen (1802–57), Chatol- og Hofkasserer hos H. M. Enkedronning Marie. Vejviseren angiver: »boer paa Frederiksberg ved Slotsgartner Boligen«. Kgl. Skuespiller W. C. Holst (1802–98) var i en Aarrække »Første Elsker« ved det kgl. Teater, den første »Aladdin« i 1839. Ejendommen, han boede i, nuv. Nr. 6. »Det Wærn'ske Opdragelses- og Undervisnings-Institut for fattige Pigebørn af Borgerstanden«, oprettet 1800, traadt i Virksomhed 1812, flyttede fra Forhuset (nuv. Nr. 8) til den smukke Bagbygning i 1852 og i 1858 til Kastanievej. Konferentsraad R. H. C. Kranold (død 1889) endte som Departementschef i det slesv. Ministerium. *Side 47.* Gaardmand Adam Andersen ejede foruden nuv. Allégade 10 den Syd herfor liggende Gaard nuv. 8 A og 8 B. Adam Andersens Hustru havde nemlig først været gift med Jordbruger P. Nielsen, der havde ejet sidstnævnte Gaard. I hvert Ægteskab var 2 Døtre. Landskabsmaler Asmus Kaufmann (1806–90) ejede Gl. Kongevej Nr. 156. Om Hallebyes Traktørsted se Note til Side 45. Ole Sletting var gift med en Plejedatter af J. A. Hallebye, Johanne Marie Poulsen. Den franske Juveler Pierre Frontin havde 1797 erhvervet den Ejendom, som den lystelige Nelle, der nød saa stor Gunst hos Kristian V, 100 Aar før havde ejet og som i næsten hundrede Aar kom til at huse den Dannenberg-Collin-Frontinske Klædefabrik. Pierre Frontins Hustru var Marie Elisabeth (Betze) f. Fistaine (1773–1850). Fru Gerber's Omtale tyder paa, at hun ikke har været klar over Familiens Nationalitet. *Side 48.* Sekretær Chr. Frost (1796–1853) ejede nuv. Nr. 20 A og B, bag hvilke Sporvognsremissen og Elektricitetsværket ligger. Generalkrigskommissær Hans Fred. Uldall (1775–1836). Det var Jordbruger Jens Rasmussen, der 1836 købte Ejendommen, nuv. 24 A og B, 26 og 28, og senere testamenterede den til sin Svigersøn, cand. phil. P. N. Reeberg (død 1887). Konferentsraad J. H. Gede (1776–1858). Handelsingartner C. C. L. Rathzack (1811–76), ejede til Slut nuv. Allégade 24 A til 28 incl. og Gl. Kongevej 167 til 179 incl., var Medlem af Frbg. Kommunalbestyrelse fra Juli 1858 til Januar 1872. *Side 49.* Den store smukke Gaard 5: Ejendomskomplekset mellem Smallegade og Bredegade fra 1895 til 1941. H. F. Payngk, Overretsprokurator (1778–1842) var gift med en af Slotsgartner Peter Petersens (1753–1826) Døtre, Poulina; da han 1839 blev Enkemand, giftede han sig med en Søster til Poulina, nemlig Augusta Frede-

rikke, der sammen med en anden Søster Erasmie Frederikke af Kamma Rahbek blev kaldt »Blomsterpigerne«. Birkekontoret var i Hjørneejendommen fra 1870 til 1874. *Side* 50. Solut Stil 3: Prosa, »ubunden« Skrivemaade. Sadelmagemester A. v. Bresendorf (1842–1930). *Side* 57. Billedhugger og Tegner Jens Chr. Deichmann (1832–97). I det kgl. københavnske Skydeselskab findes blandt Skydeskiverne fra 1836 een for Oldermænd, Bagemester Chr. J. A. Scherfig med Gengivelse af Bagemesterens Butik. Professor, Dr. theol. J. Oskar Andersen har venligst oplyst, at Direktør Johan Chr. Holm i sin Samling af gamle Tegn og Kort ogsaa havde et af Hallebyes Brødtegn fra 1841, det foran gengivne.

Før og nu.

Der svæver gennem dette hus
et tonebånd.
Her hersker fra en svunden tid,
en hyggens ånd.
Det hus, der vågned op engang –
i fortids slør –
har givet ekko til i dag
af godt humør.

Og husets verden skifted ham,
men ikke ånd.
De gamle gode sæders skik
går hånd i hånd.
De fjerne stemmers sprøde klang
må klinge ud –
og nye tider stævne frem
i andet skrud.

Der hviler over dette hus
harmonisk glans.
Her står dinørens tunge fad –
og her er dans.
Her klinger brudevalsen ømt
i salens ly.
Her nyder man, med sindet stemt
sin fest-menu.

Nu lever i alléens favn
en tid – en ny . . .
Men stedet, med dets patina,
har gyldigt ry.
Her kommer folk og slår sig ned –
fra fjern og nær.
Her toner *før* og *nu* med fest –
i lysets skær.

Arnold Hending.

Tiden, der fulgte –

Af de foranstående blades tekst har læseren af dette festskrift fået et fyldigt indtryk af de første traktører, der var med til dels at etablere »Frederiksbergs Selskabslokaler« i Allégade 10, og dels at bygge dets gode renommé op, ligesom teksten har givet et nogenlunde udtømmende billede af datidens Frederiksberg og de mennesker, der levede her i de så fjerne men også så hyggelige tider.

Af den første restauratør i Allégade 10 (dengang 9) *Peder Olsen Meier*, som tituleredes »beværtningsmand«, og af hans efterfølger den navnkundige *Jens Andersen Hallebye*, der tituleredes *vognmand*, har man fået givet ret fyldestgørende portrætter – det gælder dog især Hallebye – og begge har formentlig nu fået den plads i etablissementets historie, som de utvivlsomt har fortjent. Også Hallebyes svigersøn *Ole Sletting*, der førte restaurationen videre efter svigerfaderens død, har fået sin naturlige plads i beretningen om de første *tracteurer*.

Men, om tiden der fulgte kunne der vel også, nu op til 175 års fødselsdagen, være rimelig grund til at skrive et eller andet, ligesom det også retfærdigvis bliver påkrævet at tale om »kongerækkens« øvrige medlemmer i Allégade.

I løbet af de nu svundne 175 år har der været 9 restauratører i »Frederiksberg Selskabslokaler«. Den

kortest virkende var *Chr. Christensen*, som, efter mindre end 5 måneders virke, nedlagde »sceptret«, og den indtil i dag længst residerende i det på minder så rige hus, er Hallebye – men man har jo lov at håbe og tro, at den nuværende chef *Charles Sørensen* evner at kunne sætte rekord.

Lad os her begynde med at rette lyset på de traktører, der *ikke* er blevet præsenteret på de foranstående sider. Det er så heldigt, for den der skriver disse linjer, at den kyndige *Knud Bokkenheuser*, der kendte det gamle København og Frederiksberg som sin egen lomme, kan *ile* ham til hjælp. Bokkenheuser har givet efterverdenen et værdifuldt bidrag til Allégade 10's historie i det festskrift, »Frederiksberg Selskabslokaler« udsendte for 25 år siden. På få men levende sider høres en fortids stemme, anes en smuldret tid på godt og ondt, men mest på det første.

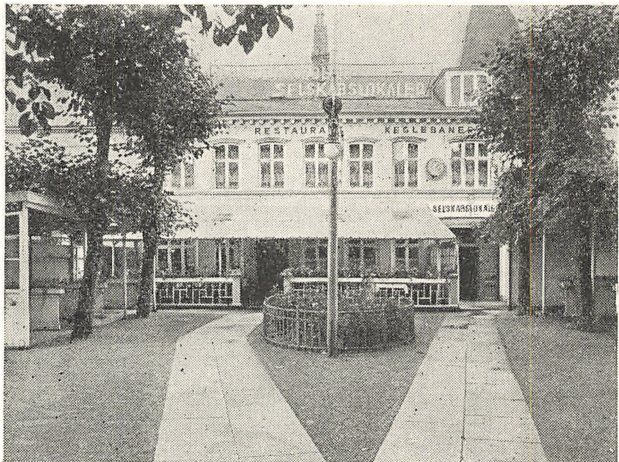
I hundredåret for dette traktørsteds tilblivelse sælges, efter Ole Slettings død, ejendommen Allégade 10 til restauratør *Johan Johansen Jensen*, der opnåede at drive den frederiksbergske idyl i 17 år. København var endnu ikke blevet det, vi i dag forstår ved *voksen*, og den voldsomme udvikling havde endnu ikke sat alt for tydelige spor i datidens lidt nuttede storstad, der endnu soledede sig i klunketidens *arkadien*. Men en ny tid anedes, på mangt og meget, medens Jensen var vært. Johan Johansen Jensen var ikke nogen faglært mand, skriver Bokkenheuser. Han havde oprindeligt været forvalter ved Frederiksberg sporvejs-selskab og havde i denne stilling nydt stor agtelse, og så havde *fru Fortuna* en skønne dag nikket til ham på allervenligste måde og skænket ham en lotterigevinst på 20.000 kroner. Disse penge satte han i Allé-

Mille og Charles Sørensen

gade 10-restauranten. Og støttet af sin kone, der havde den største lyst til yderligere at hæve stedets kulinariske renommé, tog de fat. Man ønskede og håbede at samle »de gode borgere«, hvilket da også lykkedes dem. Johan Johansen Jensen *returnerede* sangerinderne, der alligevel ikke var i kurs blandt det pæne selskab på Frederiksberg, og søgte i stedet for at få dannet småklubber, der under selskabelige former havde lyst og trang til at dyrke fugleskydning og keglespil – medens »nordens skønneste kvinder« kvindrede på den anden side af gaden, hos *Kehlet*.

Og i Allégade 10 opstod så, tid efter anden, de fornøjelige sammenslutninger med de grinagtige navne som »de gamle drenge på Frederiksberg« og »de muntre musikanter«. Sidstnævnte sammenslutning havde hver 6. januar et gilde, hvor de madmæssige og ikke de musikalske glæder var i højsædet, og en sådan aften forstår man, når man lytter til sagnet, at selv en

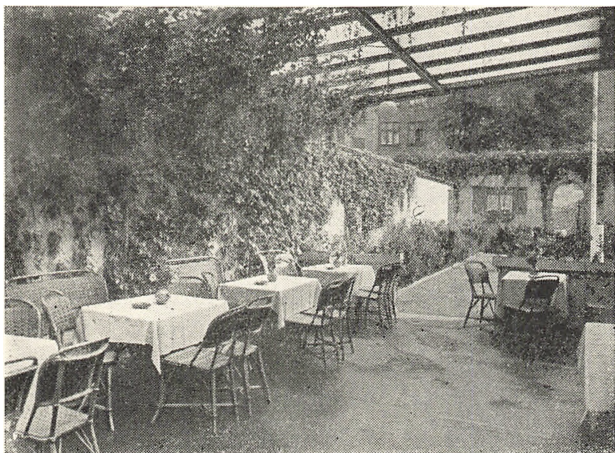

Allégade 10, 1955

Carl Gandrup havde måttet kunne trives, han som sværmede ekstatisk for et køkkens »mirakler«!

Alligevel gik det itu for ægteparret. Johan Johansen Jensens skavank var jo den ulyksalige for en restauratør *ikke* at være faguddannet, og hans kone lykkes det aldrig, trods alle »tilløb« at blive nogen køkken-kapacitet. Det hjalp også kun så lidet, at han, som en af de allerførste i København, lod installere *elektrisk harmonium* i oasen i Allégade. Vel lokkede tonerne i begyndelsen nogle »husarer« ind, men det elektriske monstrums skæbne blev alligevel krank. Man gad simpelthen ikke lytte til spilleværket. Og en skønne dag havde ægteparret sat så mange penge til, at nøglen blev drejet om i døren.

Deres efterfølger blev restauratør *L. Larsen*, der havde oparbejdet sig en ganske god forretning og et solidt ry som leder af »Café du lac« – ude ved søerne.

Parti fra Haven ved Keglebanerne

Og under den nye mands kyndige ledelse – han blev forresten på udmærket måde støttet af sin kone *Mathilde Nielsine Larsen* – oparbejdedes påny »Frederiksberg Selskabslokaler«s gode omdømme. Den mad, man fik serveret, omtaltes smigrende af de mange gæster – og i dette ægtepars forholdsvis korte regeringstid fik restauranten endda så smuk en betegnelse som »Frederiksbergs Neiiendam«. Jo, herude kunne man også i disse år have citeret *Emil Bønnelycke*, der kundgjorde i et poem, at de danskes vej til ros og magt – er 14 stykker godt belagt!

Gourmèten fandt sig hjemme i de hyggelige lokaler og foran bordets solide og velmagende glæder, og faktisk *strømmede* der gæster til fra alle kanter af byen.

I 1915 var eventyret fortalt til ende. Larsen, som københavnevittigheden havde døbt »Lars på tværs«,

(han boede jo tværs overfor »Lorry«) døde, og året efter solgte enken restaurationen til restauratør *Chr. Christensen* (kaldet Russer-Christensen), der efter 5 måneders forløb trak sig tilbage og overdrog forretningen til hotelejer *Chr. Daugaard*, der tidligere havde virket i Køge og Lyngby, det sidste Sted som indehaver af »Rustenborg«. Daugaard forsøgte på at *ned-dæmpe* det ry, der var skabt om navnet »Frederiksberg Selskabslokaler«, og i *hans* tid hed det derfor nok så fyndigt: »Vi skal ind til Daugaards«.

Her vidste man, at man altid fik fru *Jensine Daugaards* solide retter men også, at man risikerede at få *for få kartofler!* Det var nu fru Jensines idé, at der skulle være færrest mulige kartofler, men til gengæld temmelig rigeligt med kød eller fisk på tallerkenen, hvilket sikkert påskønnedes af de fleste gæster. Men Daugaards periode blev kort. Det var kun i et par år, det hed: »Vi skal ind til Daugaards«, hvor man kunne være så temmelig sikker på at træffe både værten og fruene i aktivitet. Den sidste trofast posteret i køkkenet, den anden lige så trofast placeret bag sin buffet. Han veg så at sige ikke fra denne plads i de to år, han var chef, hvilket da også forårsagede, at vittige gæster, mand og mand imellem, erklærede, at Daugaard *ingen bukser havde på!!* Man *havde* faktisk aldrig set andet af denne lidt indesluttede vært end hans overkrop. –

Den herostratisk berømte Gullaschtid – så forrygende og forsimplende som den var – slukkede i et sidste latterligt og tragikomisk ekko, da Daugaard, den 5. december 1919, solgte forretningen til dens nuværende ejer, restauratør *Charles Viktor Emanuel Sørensen*. Med denne fagmand på kommandobroen

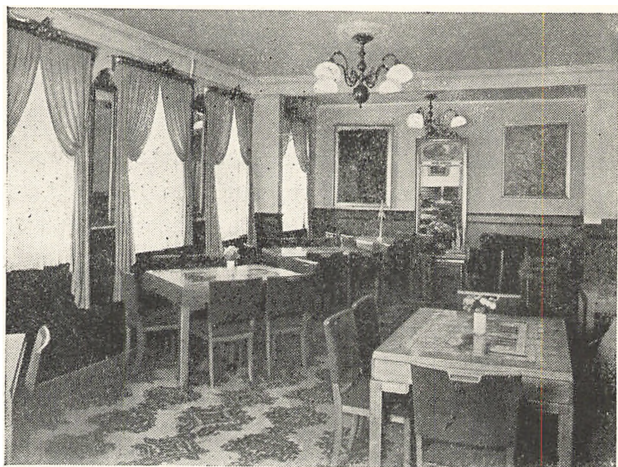
kommer »Frederiksberg Selskabslokaler« omsider ind i sin store fremgang og sin udvidelses og moderniserings seneste epoke.

Det ry, der under skiftende ejere havde været oparbejdet (mindre gyldne intervaller kunne ikke mindske det, endsiges aflive det) søger denne nye mand, der dog ingeniørlig er novice i branchen, at videreføre og uddybe. Ordene: *Altid til tjeneste* står usynligt skrevet over denne restauratørs virke og væren. Og i etablisementets vimpel står lige så usynligt: *Velkommen til Allégade 10*.

I den dengang 139 år gamle restauration er det den nye chefs fornemste opgave at holde fast på det een gang vundne stampublikum – og tillige at kunne supplere det med nye gæster. Den farbare vej til et godt resultat kender han og ved at etablisementets mad og hygge ikke alene skal svare til traditionen, men allerhelst have »en tand til«.

Charles Sørensen kender sit fag i alle dets nuancer – og det skader heller ikke, at han, på vejen til Allégade, fik erhvervet sig nogen menneskekundskab og en hyggelig form for *bon sens*.

Han fik sin første uddannelse på Nørre Centralcafé og fortsatte sin læretid i den gamle bazar og den nye bazar i Tivoli og fik uddybet sin faglige viden i *Nimbs køkken*. Charles Sørensen er også en tid beskæftiget hos hotelejer Neiiendam, Phønix«, og senere, hos direktør *Anders Jensen*, oplever han 8 lærerige år som tjener på Palace Hotellet og virker en tid som overtjener på det fornemme »Marienlyst«. På de skiftende steder, herhjemme og i såvel England som Tyskland og Schweiz, »sliber han sine våben« og står altså, i 1919, så temmelig veludrustet til en gerning

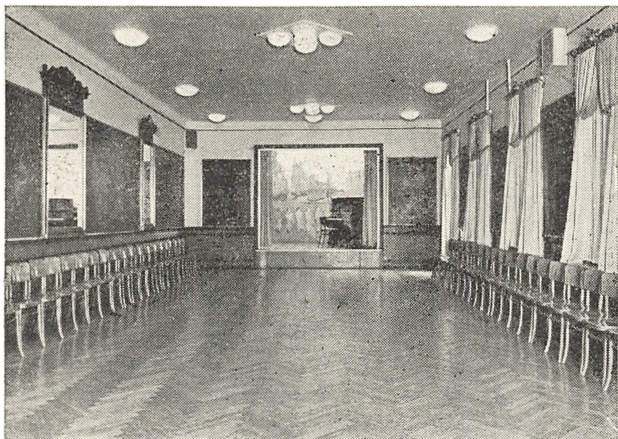
En af Salonerne

som leder af et stort og søgt frederiksbergsk etablissement. Ved sin side har han sin kone fru *Mille Sørensen*, der selv er af restauratøræt, som sin gode og vidende hjælper.

Det falder dem begge let at finde husets tone og at hæge om stedets atmosfære. Det falder dem lige så let at komme i kontakt med det brogede klientel, der søger stedet.

I Allégade 10 kommer mennesker af så at sige alle kategorier. Her slår de sig ned ved bordene: Kontorchefen og professoren. Officeren og Kunstneren. Håndværksmesteren og direktøren. Og her kommer, i stigende tal, de mange foreninger og klubber, som lader hverdagen fare for glemsel i nogle festlige aften-timer mellem venner og kammerater.

Den hallebye'ske prisbillighed med en kyllingsteg med agurkessalat til 20 skilling er *saga blott*, men ud-

Festsalen

viklingen havde jo også forlængst drevet gagerne anderledes i vejret siden *dengang*, ligesom tiden havde stillet sine ændrede krav til både komfort og kulinariske ydelser.

Det fjerntliggende *beværtningssted* på det frederiksbergske areal var tonet over i en moderne restauration, beliggende midt i en fremstormende storby og et broget lokalt forlystelsescenter. Men Charles Sørensen evnede og evner at bevare den gammeldags hygge og stedets urbane tone.

Det hed om Hallebye, at i hans lange periode som traktør var der stille om vinteren i Allégade 10, og at kun *et enkelt værelse* holdtes åbent, endda kun for stamgæsterne fra omegnen. Helledusseda, så fjernt og fredeligt, så lidet tempopræget var tiden og kravene *dengang*.

Men en nutid har trukket ganske anderledes veksler

på en restauratør som f. eks. Charles Sørensen, der ønsker, at hans osteri skal være *up to date*. Der har sikkert været dage, hvor han har ønsket sig det dobbelte antal lokaler – både vinter og sommer. Men han beklager sig ikke. Trives tværtimod bedst, når travlheden sætter ind, og det mærkes naturligvis aldrig, hverken på chefen eller på stedets store medarbejderstab, at man – den eller den dag – virker med kapacitetens højdemål. Rent *en passant* må det måske i denne forbindelse bemærkes, at »Frederiksberg Selskabslokaler« på én enkelt dag måtte kunne præstere mad til 3500 mennesker, og at man, ved en anden lejlighed, serverede 2400 gange koldt bord – *ud af huset*.

Det var vistnok i 1938, det år Charles Sørensen åbnede K. B. Hallens restauration.

Der er et gammelt ord, der siger: »Sig mig, hvem du omgås, og jeg skal sige dig, hvem du er« – dette forlængst kanoniserede ordsprog gælder i høj grad i tilfældet »Frederiksberg Selskabslokaler«.

Man behøver jo blot at nævne en *lille* buket af de institutioner, foreninger og klubber, der under Charles Sørensens ægide har søgt og søger stedet med dets patina og så levende forståelse af en nutids krav og ønsker. Vi nævner: Haandværkerforeningen i København, Bestandig borgerlig Forening, Frederiksberg Borgerforening, Foreningen af officerer udenfor aktiv tjeneste, Odd-fellow brødrene, Frimurere, Fæstningsartilleriforeningen, Nørrebros Borgerforening, Dansk solist-forbund, Kegleunionen, der stiftedes her så tidligt som i 1934, Frederiksberg Rotary, Det borgerlige frihåndsskydeselskab, Vaabenbrødrene, Brevdueforeningerne (København), Prins Valdemar og Prinsesse Maries fond, Skt. Andreasordenen, Handelsrejsendes

forening 1847 og 1901, Dansk Motor Klub og blandt andre en række kegleklubber.

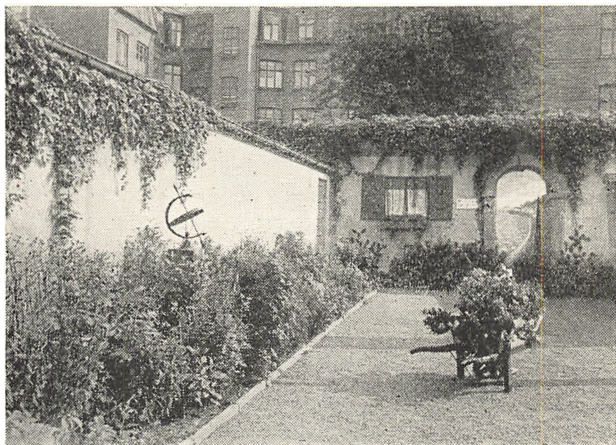
· Siden Charles Sørensen overtog den gamle, stilfulde restaurant er der gang på gang blevet moderniseret og udvidet i takt med kravene udefra, men altid er det sket uden at karambolere med den *air*, der hviler over det 175 år gamle traktørsted og samlingssted for så mange og så vidt forskellige mennesker.

Der blev bygget en ny keglebane – i dag er der hele tre, en ny skydebane, den om sommeren så yndede veranda fik en *make up*, og i den store sal, der har været rammen om så mangfoldige stilfulde og muntre fester, indrettedes teaterscene. Også den populære baghave blev moderniseret, da tidens fylde var inde. –

Så langt tilbage som i 1924, forøvrigt i en efterkrigstids vanskelige periode, etablerede Charles Sørensen *Dinèr transportable* ud af huset, og det er siden da et rent astronomisk antal småportioner af lækker mad, der i løbet af 30 år er sendt afsted fra det – man kan vel næsten sige – landskendte – køkken i Allégade.

Det kunne egentlig være ganske kuriøst og interessant på denne plads at drage blot en lille del af de *prominente* frem, der i tidens løb har gæstet Allégade 10.

Her kom Storm Petersen, når Sherlock Holmes klubben havde møde, her så man digtningen repræsenteret ved Helge Rode, skuespillet ved Olaf Fønss, og her kommer Benjamin Christensen, Thorkild Roose og Thorvald Larsen, teaterhistorikeren Robert Neiiendam, maleren Olaf Rude – og her kom Fini Henriques og Johs. Ring. Ja, hvem er ikke kommet her, og hvem kommer her ikke – og her kom, efter årelangt fravær fra gamle Danmark, en kendt forfatter og slog sig

Parti fra Haven

ned for ikke så længe siden. Han sagde, henvendt til den *samme* tjener, hos hvem han bestilte den *samme* mad som for årene tilbage: *Nu* først kan jeg føle, at jeg er hjemme igen! Jo, gæsterne, som foreningerne, har været trofaste mod stedet, det sted en gæst engang – mon det ikke har været Gandrup – nok så bastant betegnede som »ædedolkenes paradis«.

Den omfangsrige dramatiker, med de verbale ovationer, havde det lige modsat oberstinde Mathilde Muus (kogebogsforfatterinden fru Constantin), der engang betroede restauratør Daugaard, at det bedste, man kunne sætte foran hende, var det danske rugbrød og de dampende kartofler. –

»Frederiksberg Selskabslokaler« har huset mange – og under den sidste og sørgelige krig benyttedes etablisementet også som hjem for dem, der måtte »gå under jorden« – men under alle forhold er Charles

Haven ved Skydebanerne

Sørensen den vågne vært, der altid er at finde på sin post.

At leve som forvalter af livets goder, at skabe velvære og skønhed for andre, at gøre forretningen til en fest og festen til en forretning, det er for Charles Sørensen det lykkeligste af alle erhverv.

Han kender vel næppe samtlige gæster, der kommer og går gennem de mange lokaler, men han følger dem og er delagtig i hver detaille i forretningens gang. Han er at finde hør og dør, oppe som nede – og altid med gæsternes vel som kompas.

Er det at støde for voldsomt i reklamens trompet på denne plads at sige, at i Allégade 10 er der rum og lokaler, hvor stil, stemning og harmoni er en rådende treklang, som har tonet over ikke så ganske få vellykkede større og mindre begivenheder, og at man her altid har ønsket at lyde gæsternes mindste bud, at her

skal huset være *d e r e s!* Charles Sørensen vidste – som hotelpioneren *Cesar Ritz* – at de to hovedhjørnerne, på hvilke al hotelvirksomhed skal bygges, er mad og betjening.

En æstetiker sagde for ikke så længe siden, da en bryllupsfest, i al sin glans og glæde, var ved at ebbe ud: *Her musicerede jo selve inventaret!* Hvis nærværende tekst, om det jubilerende etablissement må kunne animere nye gæster til en »rejse« til Allégade 10 . . . . dybest set er det vel også et af festskriftets funktioner – så har det – rent bortset fra, at det også skal fortælle lidt frederiksbergsk historie – gjort sin fyldest. –

Med mange minder i sit gemme – og på højde med tidens fordringer – går »Frederiksberg Selskabslokaler«, Allégade 10 den 19. oktober over den store fødselsdags tærskel med et: *Velkommen til enhver!*

Denne Bog udsendes af Restauratør Charles Sørensen,
»Frederiksberg Selskabslokaler«, Allégade 10,
i Anledning af det oprindelige Traktørsteds Tilblivelse
den 19. oktober 1780.

Afsnittet »Tiden, der fulgte –« er skrevet af
Forfatteren Arnold Hending.
Billederne til samme Afsnit skyldes
Foto-Gram.

Trykt i Frederiksberg Bogtrykkeri
i 1000 Eksemplarer
på Tryk 7600 fra De forenede Papirfabrikker.

Klicheerne udført af
F. Hendriksens Reproduktions-Atelier.

✱

